

XI. Eötvös Konferencia

ABSZTRAKTFÜZET

**A XI. Eötvös Konferencián elhangzó előadások
rövid összefoglalója**

2023. március 31. - április 1.

XI. Eötvös Konferencia

Az SZTE Eötvös Loránd Kollégium konferenciája

Támogatóink:

BETHLEN GÁBOR
Alap

A konferencián elhangzott előadások összefoglalói

2023. március 31 - április 1.

Szeged

Beosztás

Március 31. (péntek)

	Bolyai terem	Haar terem
8:00-8:40	Regisztráció (Kerékhajtó terem)	
8:40	Ünnepélyes megnyitó (Bolyai terem)	
9:00	Egyetemes történelem	Nyelvészet
9:20		
9:40		
10:00		Pedagógia
10:20	Orvostudomány	
10:40		
11:00		
11:20	Kávészünet	
11:40	Orvostudomány	Ókori és középkori történelem
12:00		
12:20		
12:40		
13:00		
13:20-14:00	Ebédészünet	
14:00-15:30	Plenáris előadás: Dr. Szalai Tamás – Utazás a világűrben (Bolyai terem)	
15:40	Újkori és modern magyar történelem I.	Biológia
16:00		
16:20		
16:40	Kávészünet	
17:00	Újkori és modern magyar történelem I.	Biológia
17:20		
17:40		
18:00		
19:00	Gálavacsora (SZTE Eötvös Loránd Kollégium, Nagyterem)	

Április 1. (szombat)

	Bolyai terem	Haar terem
8:00-9:00	Regisztráció (Kerékjártó terem)	
9:00	Irodalomtudomány I.	Élelmiszertudomány
9:20		
9:40		
10:00		
10:20		
10:40	Kávészünet	
11:00	Irodalomtudomány II.	Fizika és kémia
11:20		
11:40		
12:00		
12:20		
12:40		
13:00-14:00	Ebédszünet	
14:00	Társadalomtudomány	Újkori és modern magyar történelem II.
14:20		
14:40		
15:00		
15:20		
15:40		Újkori és modern magyar történelem II.
16:00	Társadalomtudomány	
16:20		
16:40		
17:00		

Program:

Március 31. (péntek)

Egyetemes történelem szekció

szekcióelnök: Dr. Marjanucz László

9:00 Novák Bálint: A fátollegendától a nemzetiszocializmusig:

A Klosterneuburgi Apátsági Könyvtár és gyűjteményei..... 11

9:20 Szabó Levente: Az 1923-as nagy kantói földrengés hatása Japánra..... 12

9:40 Lengyel Ádám: Szovjet geopolitika és terjeszkedési kísérletek 1945 után ...13

Nyelvészet szekció

szekcióelnök: Dr. Schirm Anita

9:00 Kovács Pál: Az implicit jelentésalkotás szerepe összeesküvés-elméletek internetes szövegeiben..... 14

9:20 Virág Nándor: Számítógépes nyelvészeti módszerek alkalmazása az igék szemantikai szelekciójának és tematikus szerep-kiosztásának vizsgálatára..... 15

Pedagógia szekció

szekcióelnök: Dr. Molnár Gyöngyvér

10:00 Uhljar Janka: A matematikai ismeretek integrálása a középiskolai kémiai laborgyakorlatokba 16

10:20 Tóth Judit: A középszintű történelem írásbeli érettségi feladatainak tartalmi mintázatai..... 17

10:40 Hetesi Edit: Játékos módszerek alkalmazása a hit- és erkölcsan oktatásában 18

11:00 Tóth Ádám: Tanulók térképfeldolgozási folyamatának feltárása szemmozgáskövetéses módszerrel 19

Orvostudomány szekció

szekcióelnök: Dr. Dux Mária

10:20 Füzesi Tamás Péter: Az oszlopnomás hatása a bal kamrai nyomásra, perctérfogatra, és coronaria-áramlásra Langendorff-perfundált tengerimalac szívben.....20

10:40 <u>Finta Virág</u> : A hazai fogorvoslással és szájhigiénével kapcsolatos internetes keresések Google Trends TM -alapú infodemiológiai vizsgálata.....	21
11:00 <u>Páli Emese Kincső</u> : Glutationnal és alaninnal célzott polipeptid nanohordozók tesztelése a vér-agy gát sejttenyészetes modelljén	22
11:40 <u>Sas Ágnes</u> : Status epilepticus a sürgősségi betegellátásban	23
12:00 <u>Plesz Szonja Bianka</u> : A <i>Lactobacillaceae</i> baktériumok előfordulása a szkizofrénia Wisket állapotmodelljének mikrobiomjában	24
12:20 <u>Benei Márk</u> : Nyújtott hatóanyag-leadással rendelkező, polimer micellával töltött nátrium-alginát gyöngyök fejlesztése és vizsgálatai	25
Ókori és középkori történelem szekció	
szekcióelnök: Dr. Hunyadi Zsolt	
11:40 <u>Fülöp Ádám Zoltán</u> : A Vercingetorix-féle felkelésben résztvevő római és a gall hadseregek összehasonlítása	26
12:00 <u>Izing-Gombos Brigitta</u> : A Római Birodalom gazdasági stratégiája a közel-keleti tartományokban – különös tekintettel az adózási viszonyokra	27
12:20 <u>Varga Virág</u> : A Türije nembeli Bériek a 13. század második felében és a 14. század elején.....	28
12:40 <u>Faragó Dávid</u> : A legkisebb sárkány: Sárkány Bernát	29
13:00 <u>Konkoly Sándor</u> : Mohácsi csaták a törökellenes visszafoglaló hadjáratokban.....	30
Újkori és modern magyar történelem I. szekció	
szekcióelnök: Dr. Tamás Ágnes	
15:40 <u>Gáva Szabina</u> : A Fővárosi Szegény Gyermekkert Egylet gyermekmentő tevékenysége	31
16:00 <u>Mihályi Dorottya</u> : Magyar tudós-turisták a Magreb-térségben	32
16:20 <u>Völgyi Réka</u> : Titokban és nyilvánosan űzött erkölcstelen élet – Titkos prostitúció a századfordulás Budapesten.....	33
17:00 <u>Ivánfi Miklós</u> : Szétváló és összeérő utak – Lóczy Lajos, Cholnoky Jenő és Teleki Pál a forradalmak viharában (1918–1920).....	34
17:20 <u>Dávid Benjámin</u> : A Nagy Háborúból hazatért iparosok támogatása Gyomán és Endrődön az 1920-as évek első felében	35

17:40 Bauman Fruzsina Katalin: Apponyi Albert jubileumi születésnapjai36

Biológia szekció

szekcióelnök: Dr. Csontné Dr. Kiricsi Mónika

15:40 Benke Réka: A Moesin ERM fehérje monomer aktinkötésének vizsgálata 37

16:00 Nagy Valentina: Plazmából izolált extracelluláris vezikulák Raman spektroszkópiai vizsgálata tumordiagnosztikai célból.....38

16:20 Rákóczi Bettina: Az elhízás során fellépő gyulladásos folyamatok és metabolikus elváltozások vizsgálata zsírdús, illetve magas cukortartalmú diétán tartott egerekben.....39

17:00 Nagy Ferenc István: Ösztradiol-benzizoxazol hibridek antitumoros hatásának vizsgálata *in vitro* körülmények között40

17:20 Matiz Eszter: Potenciális mitokondriális diszfunkciók a pikkelysömörös tünetmentes bőr keratinocitáiban41

17:40 Nyerki Emil: Rokonsági kapcsolatok meghatározása középkori mintákban42

18:00 Schütz Oszkár: Előzetes genetikai eredmények a Kárpát-medencei szarmatákból.....43

Április 1. (szombat)

Irodalomtudomány I. szekció

szekcióelnök: Dr. Tóth Ákos

9:00 <u>Urbán Éva</u> : A „család”, a kulturális identitás, és az Alcatraz sziget elfoglalásának kapcsolata Tommy Orange <i>There There</i> című regényében.....	44
9:20 <u>Gaál Gabriella</u> : A város mint emlékezet az 1989-es rendszerváltozás tükrében a kortárs női lengyel prózában	45
9:40 <u>Csondor Soma</u> : Misztikus dadogás – A <i>Halotti Pompa</i> mint traumaszöveg és barokk liturgia.....	46
10:00 <u>János Emília</u> : „ <i>A megismételhető dolgok értéke</i> ” – Mennyit ér a lóerő?	47
10:20 <u>Bálint Zsófia</u> : Halálábrázolás a gyerek- és ifjúságisínház bábelőadásaiban	48

Élelmiszertudomány szekció

szekcióelnök: Dr. Szabó P. Balázs

9:00 <u>Mihalkó József</u> : Eltérő alapanyagból készített virslik szín- és színtabilitás elemzése	49
9:20 <u>Lőrincz Ádám</u> : Párlatok és alapanyagaik élelmiszerbiztonsági kockázata.....	50
9:40 <u>Varga Krisztina</u> : Mikroalgák felhasználása élelmiszerekben	51
10:00 <u>Erdei Bálint</u> : Azonos üzemből származó gyártói és sajátmárkás sertéshúsból készített virslik, illetve párizsik összehasonlító elemzése	52
10:20 <u>Kulcsár Tamás</u> : Különböző húsalapanyagokból készített húskészítmények összehasonlító elemzése	53

Irodalomtudomány II. szekció

szekcióelnök: Dr. Kovács Krisztina

11:00 <u>Varga Anikó</u> : Jósika Miklós Abafi című regénye magyar és világirodalmi kontextusban	54
11:20 <u>Csikós Gréta</u> : Életképek – életterek: A helyszín kérdése az Életképek novelláiban	55
11:40 <u>Rétfalvi P. Zsófia</u> : Az asszony, akit mindenki ismer – Fráter Erzsébet a kulturális emlékezetben	56

12:00 <u>Tóth Bálint</u> : Varázslatos együttállás – A cselédség motívus megjelenése Kosztolányi Dezső és Csáth Géza korai novellisztikájában.....	57
12:20 <u>Udvardi Kiara</u> : Amikor a fűző lazulni kezdett – A 20. században jellemző nőkkel szembeni elvárások és az új lehetőségek megjelenése Bródy Lili <i>A Mancsi</i> című regényében.....	58
12:40 <u>Kaiser Zsanett</u> : Vannak-e Török Sándornak delfinjei?.....	59

Fizika és kémia szekció

szekcióelnökök: Dr. Kiss Tamás, Torma Gábor

11:00 <u>Kovács Ádám</u> : Gömbszimmetrikus téridők nagyfrekvenciás sugárzás jelenlétében.....	60
11:20 <u>Giricz Anett</u> : A foszfor, mint központi atom S_N2 és proton-transzfer reakcióban: a $F^- + PH_2Cl$ reakció dinamikájának elméleti modellezése.....	61
11:40 <u>Iványi Tamás Gergely</u> : Lézeres mikrofabrikációs rendszer pásztázási pontosságának javítása előrecsatolt irányítással.....	62

Társadalomtudomány szekció

szekcióelnök: Dr. Katona Péter

14:00 <u>Barna Anita</u> : A népies modern építészeti irányzat Hajdúnánáson.....	63
14:20 <u>Kutasi Imre</u> : Hajdúnánás hagyományos településszerkezetének átalakulása.....	64
14:40 <u>Vadász Márton</u> : A változó örökség - Szentpéterszeg és Gáborján esetpéldája.....	65
15:00 <u>Kalmár Zsombor</u> : Parázna boszorkányok, avagy a bűnök láncolata Bihar vármegyében.....	66
15:20 <u>Porkoláb Benedek</u> : Mozaikok a hortobágyi pásztorok börtárgykultúrájának XXI. századi formáiból.....	67
16:00 <u>Lantos Angéla</u> : A greenwashing jelenségének vizsgálata a bioélelmiszerek magyar piacán.....	68
16:20 <u>Csomán Sándor</u> : Átalakuló viszonyok, változó trendek – A fiatalok filmfogyasztása az újmédia korában.....	69
16:40 <u>Kobl Adrienn</u> : A Netflix és az HBO dokumentumfilmjei, mint új tudománykommunikációs eszközök hatásának vizsgálata fiatalok körében.....	70

17:00 <u>Ruzsik Vivien</u> : Mi mellett döntenél: élet vagy szabadság? Értékek átértékelése az eutanázia problémahorizontján	71
--	----

Újkori és modern magyar történelem II. szekció

szekcióelnök: Csernus Szilveszter

14:00 <u>Hunyadkúrti Soma</u> : Értelmiség és középosztály problémája a két háború közötti magyar esztétörténetben.....	72
---	----

14:20 <u>Dezső Kinga Julianna</u> : Adalékok Révész Imre püspökké választásának történetéhez	73
--	----

14:40 <u>Lőrincz Andrea</u> : „Minket egyszerre fosztottak meg a szellemi munkásságunktól és a fizikai megélhetésünktől. Az utóbbit talán kibírtuk volna. De a 'szón', amit belénkfojtottak – fuldokoltunk.” - Izraelita művészek megéléstörténetei a második világháború idejéből.....	74
---	----

15:20 <u>Tóth Nikolett</u> : A Magyar Nők Demokratikus Szövetségének szerepe a választási harcokban.....	75
--	----

15:40 <u>Pataki István</u> : Nők a férfiak árnyékában. Magyar nők a politikai vezetésben a Kádár-korszakban.....	76
--	----

16:00 <u>Csik Ádám Lajos</u> : Az 1968-as Csehszlovákia elleni intervenció a magyar katonai felderítés szemszögéből.....	77
--	----

**A fátolylegendától a nemzetiszocializmusig:
A Klosterneuburgi Apátsági Könyvtár és gyűjteményei**

Novák Bálint

ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola; középkori magyar történelem
I. évfolyam

Történeti Intézet Szekfű Gyula Könyvtára

novak.balint@btk.elte.hu

1106. Nem messze Bécs mellett... III. (Babenberg) Lipót osztrák őrgróf esküvőjén a szél elfújta Ágnes fátylát, amelyet nem sokkal később egy közeli hegyen talált meg, ahol kolostort alapított. A ma levéltári-múzeumi és könyvtári egységeket magában foglaló apátsági gyűjtemények közül kiemelkedő a 260 ezer töredéket, 1256 kéziratot, 739 korai nyomtatványt, antikvát és 836 ősnymtatványt őrző klosterneuburgi könyvtár. Az Ágostonos-rend fenntartásában működik, a könyvtár speciális tudományterületi szakkönyvtár, amely egész évben nyilvános, minden – nemcsak – külföldi kutatók számára igénybe vehető. A kezdeti könyvkamrárt követően a középkori scriptorium, majd a XIX. századi átépítések következtében az ausztriai magánkönyvtárak egyik legimpozánsabb gyűjteményét képezi.

A könyvtár anyaga javarészt ugyan feldolgozott, ám felmerül a kérdés, milyen értékek lapulhatnak meg a könyvtörténész számára? A Sunthaym-tábla, az 1490-es években készült Babenberg-faliszőnyeg, vagy a kolostoralapító őrgrófhhoz köthető valamennyi forrás az eddig be nem fejezett bibliográfiai kutatások új kiindulópontjaként szolgálhat. Előadásomban az alsó-ausztriai könyvtörténet klosterneuburgi, eddig kevésbé kutatott kéziratai alapján átfogó képet szeretnék adni az apátsági gyűjtemények mind írott, mind tárgyi forrásairól, kiemelt figyelmet fordítva a Szent Lipóttal kapcsolatos könyvészeti anyagra.

Az 1923-as nagy kantói földrengés hatása Japánra

Szabó Levente

SZTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola

levriker@gmail.com

1923. szeptember 1-jén, helyi idő szerint 11 óra 58 perckor egy hatalmas földrengés rontotta el a tokiói emberek ebédjét. A földrengés és az utána bekövetkező pusztítás az egyik legjelentősebb természeti katasztrófa Japán történelmében. A világ egyik legsűrűbben lakott régiójában nagyjából 150.000 ember halt meg, 570.000 ház vált lakhatatlanná és 1.9 millió ember lett hontalan. A pusztítás mellett a földrengés egy olyan időszak vége felé következett be, amelyet Taisó demokráciának (1912-1926) hívunk Japán történelmében, ennek az időszaknak a végén egyre nehezebb volt visszatartani a japán állam szélsőségesebb elemeit. A földrengés okozta káoszt kihasználva etnikai tisztogatások kezdődtek meg Tokióban, a száraz dokkban épülő Amagi csatacirkáló javíthatatlanul megsérült, így a frissen aláírt Washingtoni haditengerészeti szerződés (1921) egyik sarkalatos pontja megszűnni látszott, tovább hergelve a szerződést ellenző tábor.

A földrengés hatása hosszú távon hatalmas volt a természeti katasztrófák kezelését illetően. 1960-óta szeptember 1-jét Katasztrófavédelmi Napként tartják számon. Japánban különösen nagy hangsúlyt fektetnek a természeti katasztrófák utáni hírközlésre és információgyűjtésre, többek között azért, hogy elkerüljék a 20-as évek etnikai és politikai tisztogatásait bűnbakokat keresve.

Előadásomban az 1923-as földrengés hatásait vizsgálom rövid, illetve hosszú távon. Különös hangsúlyt fektetek a politikai, gazdasági és katonai hatásokra összekapcsolva a jelenlegi japán „hadsereg” amúgy is különleges funkcióival.

Szovjet geopolitika és terjeszkedési kísérletek 1945 után

Lengyel Ádám

DE BTK Egyetemes Történeti Tanszék

lengyeladam0911@gmail.com

Az előadás fő tárgya, hogy a Szovjetunió hogyan próbált az 1960-as évektől az 1980-as évekig terjeszkedni a harmadik világban, ezen belül Afrikában. Néhány állam példáján keresztül mutatom be, hogy a szovjet jelenlét mennyire volt sikeres, illetve milyen következményekkel járt ezekben az államokban. Emellett arra próbáltam választ adni, hogy milyen érdekek húzódtak meg a terjeszkedési törekvések mögött.

A témaválasztást az indokolja, hogy a Szovjetunió harmadik világban történő terjeszkedése, és maga a harmadik világ 1945 utáni történelme kevésbé kutatott Magyarországon. Az angol nyelvű történetírásban bőségesebb anyag áll rendelkezésre, viszont ez az anyagmennyiség régebben íródott tanulmányokból és szakirodalmakból áll.

A kutatás célja, hogy a harmadik világbeli szocialista államok történelme, valamint a Szovjetunió ezen irányú terjeszkedésének vizsgálata elterjedtebbé váljon, továbbá alapot szolgáltasson a téma magyar szálának tanulmányozásához. Arra törekedtem, hogy egy újonnan, magyarul íródott, magyar és angol nyelvű forrásokat, szakirodalmat egyaránt tartalmazó tanulmány jöjjön létre.

A munkám során arra a megállapításra jutottam, hogy Afrika 1945 után ugyanúgy a nagyhatalmi érdekek célkeresztjébe került, mint a 19. század második felében. A források és a szakirodalmak vizsgálata során azt a következtetést vontam le, hogy a szovjet terjeszkedés Afrikában számos ok miatt (gazdasági, katonai, infrastrukturális stb.) eredménytelen volt Moszkva számára, emiatt az 1980-as években a Szovjetunió kiszorult a kontinensről, valamint nem tudta tovább támogatni afrikai szövetségeseit.

Témavezető: Dr. Barta Róbert

Az implicit jelentésalkotás szerepe összeesküvés-elméletek internetes szövegeiben

Kovács Pál

SZTE BTK Általános Nyelvészeti Tanszék

kovacspal@gmail.com

Az elmúlt évek során az internet korának egyik legégetőbb kérdésévé az álhírek által okozott információs krízis vált. Részt képezi ennek a problémaegyüttesnek a hamis összeesküvés-elméletekre alapozott gondolkodás népszerűvé válása, és az ezek termékeként terjedő online szövegek olvasókra gyakorolt manipulatív hatása. Ezen előadás interneten megjelent összeesküvés-elméletek szövegeinek elemzését foglalja magában, előtérbe helyezve az implicit jelentések pragmatikai vizsgálatát. Az előadás során arra vállalkozom, hogy: (i) az interneten terjedő összeesküvés-elméletek főbb jellemzőit áttekintsem, (ii) a szövegekben fellelhető releváns befolyásolási stratégiákra rávilágítsak, valamint, hogy mindezt (iii) konkrét szövegek kvalitatív elemzésével szemléltetve mutassam be. Az elemzéssel célom, hogy felfedjem azokat az implicit nyelvi jelentésképzési folyamatokat, amelyek potenciálisan utat nyitnak a befogadó rejtett befolyásolására. Hipotéziseim a következők: (i) Az internetes összeesküvés-elméletek szövegeiben megjelenő implicit jelentések manipulatívak lehetnek, továbbá, hogy (ii) az implicitiség alkalmazása az összeesküvés-elméletek diskurzusaira különösen jellemző manipulatív stratégia. Ezen szempontok vizsgálata egy multidiszciplináris pragmatikai megközelítést igényel, melyben a szöveges adatok kvalitatív elemzése mellett egyéb kontextuális tényezők vizsgálatára is sor kerül más tudományterületek eredményeinek integrálásával.

Számítógépes nyelvészeti módszerek alkalmazása az igék szemantikai szelekciójának és tematikusszerep-kiosztásának vizsgálatára

Virág Nándor

SZTE BTK Általános Nyelvészeti Tanszék

virag.nandor9910@gmail.com

Kutatásomban azzal foglalkoztam, hogy az igék szemantikai szelekciója és tematikusszerep-kiosztása vizsgálható-e számítógépes, automatikus módszerekkel, illetve nem felügyelt gépi tanulás segítségével kialakíthatóak-e ezekre a tulajdonságokra vonatkoztatott, értelmezhető csoportok.

A predikátum különböző mértékben befolyásolhatja a mellette megjelenő elemek gyakoriságát (Resnik 1996). A kutatás során egyrészt az ige mellett alanyként álló elemekre vonatkozó szemantikai szelekciót, másrészt pedig az alanyok számára kiosztott tematikus szerepeket, azok közül is az ágenst vizsgáltam, amely olyan entitást jelöl, amely akaratlagon vesz részt az eseményben, az esemény vagy állapotváltozás okozója, képes ítéletet hozni, mozgásra képes, illetve az ige által megnevezett eseménytől függetlenül is létezik (Dowty 1991). Jelen kutatásban a predikátumok szelekciós jellemzőire következtettem környezetükben megjelenő alanyok tulajdonságai alapján.

Két hipotézist állítottam fel az igék szemantikai szelekciójának és tematikusszerep-kiosztásának számítógépes nyelvészeti vizsgálatával kapcsolatban

1. Az igék alannyal szemben támasztott szemantikai szelekciója összefüggést mutat a korpuszban lévő mondatok alapján számított kvantitatív adatokkal.
2. A vizsgált igék alanyválasztás szerinti klaszterezése segítségével megismerhetjük
 - a. az igék jellemző szemantikai szelekciós tulajdonságait,
 - b. az igék jellemző tematikusszerep-kiosztását, illetve
 - c. ezen két jellemző között felfedezhetünk valamiféle összefüggést.

A kutatásomat korpuszadatokra alapoztam, melyek a Magyar Nemzeti Szövegtárból (Oravecz–Váradi–Sass 2014) származnak. A kutatásban 100 gyakran előforduló ige és 54 jellemző alany esetű főnév vizsgálatát végeztem el, a felhasznált korpuszban 72414 releváns tagmondat szerepelt. Ezen adatok alapján az egyes igéket az alanyok szemantikai jellemzőit figyelembe véve ötdimenziós vektorokkal reprezentáltam (Szécsényi 2019).

A matematikai ismeretek integrálása a középiskolai kémiai laborgyakorlatokba

Uhljar Janka

SZTE TTIK Bolyai Intézet

jannuska6@gmail.com

Tapasztalat szerint problémát jelent a középiskolás diákok számára a matematika órán tanult alkalmazása természettudományos tárgyakban. Nehézséges a köztük lévő kapcsolatok megtalálása, ennek oka a természettudományos tárgyak szeparáltsága és összehangolatlansága. A diákok a matematika órán tanultakat nem tudják alkalmazni fizikán vagy kémián. A tárgyak integrációja és összehangolása fontos feladat, ezzel kapcsolatban több publikáció és dolgozat is született.

A természettudományos (nem matematikai) felsőfokú képzésre jelentkezők nagy hányada középszintű matematika érettségit tesz. Ugyanakkor a vegyészeknek, gyógyszerészeknek magasabb szintű számításokat, elemzéseket kell végezni, emelt szintű matematikai ismeretekre van szükségük.

A fenti akadályok feloldására terveztem egy szakkört, ami közelebb hozza a matematikát a kémiával. Kémiai kísérleteket végzünk, majd az eredményeket a szükséges módszerekkel kiértékeljük. A szakkör tematikájában a kémiai kísérletekkel összefüggésben matematikai háttérismeretek és matematikai eszköztár szerepel. Emellett a vizsgált egyszerű jelenségek és problémák általánosításaival is foglalkozunk.

A szakkört elsősorban olyan diákoknak szánjuk, akik mélyebb ismereteket szeretnének szerezni, érdeklődnek a felfedezés iránt. Különösen hasznos lehet végzős diákoknak, akik kémia vagy gyógyszerész szakra jelentkeznek. Reményeink szerint a szakkör tapasztalatai megkönnyítik az első egyetemi évben a bevezető matematika és kémiai tárgyak tanulását.

A célkitűzésnek megfelelően összeállítottam a témaköröket és a foglalkozások felépítését. A tematika hat különböző gyakorlatot tartalmaz, minden gyakorlathoz tartozik egy kísérlet, egy feladatsor, különböző közép- és emeltszintű matematikai háttérrel, illetve a hozzájuk tartozó általánosítással. A közeljövőben tervezzük a szakkör elindítását és a hatékonyságának vizsgálatát.

A középszintű történelem írásbeli érettségi feladatainak tartalmi mintázatai

Tóth Judit

PTE Oktatás és Társadalom - Neveléstudományi Doktori Iskola
tothjudit1995@gmail.com

Az IKT-társadalom kialakulása az oktatás korszerűsítését vetítette előre. Megnőtt az adaptív tudás értéke, a kulcskompetenciák és a transzverzális kompetenciák jelentősége. Magyarországon az 1989-es politikai rendszerváltás utáni egyik legjelentősebb oktatási reform 2005-ben történt, az új, kétszintű érettségi rendszer bevezetésével. A vizsgarendszer számos újítást hozott, különösen a történelem tantárgyban. A változások mérlegét azonban befolyásolja, hogy a szabályozó dokumentumok (részletes érettségi vizsgakövetelmények, vizsgaleírás) nincsenek teljes összhangban az elkészült feladatokkal.

Az előadásban a középszintű történelem érettségi vizsgát és egy kutatást mutatok be, ahol az érettségi témák gyakoriságának és a feladatok történelmi dimenzióinak (pl. politikatörténet) megoszlását vizsgáltam. A kutatás eredményeként több tartalmi mintázat is kimutatható (pl. a leggyakoribb téma a „A kontinentális abszolútizmus és a parlamentáris monarchia megszületése Angliában”), de a történelmi dimenziók is mutatnak sajátosságokat mind az egyszerű rövid választ igénylő feladatok, mind a szöveges, kifejtendő feladatrész tekintetében. A középszintű történelem érettségi vizsga működésén túl bízom abban, hogy a kutatási eredmények a történelemtanárok, feladatírók, oktatásfejlesztők számára felhasználható lesz a történelemérettségi-rendszer finomhangolásához.

Játékos módszerek alkalmazása a hit- és erkölcsstan oktatásában

Hetesi Edit

PTE BTK Oktatás és Társadalom - Neveléstudományi Doktori Iskola

hetesiedit88@gmail.com

Pedagógiai kutatásom célja feltérképezni a magyarországi katolikus hittanoktatás területén megjelenő játékokat, játékos aktivitásokat, alkalmazásuk gyakoriságát és módját, hatékonyságát a gyermekek személyiség- és képességfejlesztésében. A hittan tantárgy speciális mivolta abban áll, hogy a gyermeknek nem pusztán tudásanyagot kíván átadni, tehát nemcsak a szellemi képességeit mozgatja meg, hanem a teljes személyiség megszólítása, a hit ébresztése, a hitre nevelés is célja. A játékos aktivitások nagyon jól alátámasztják ezt a célt azáltal, hogy a játékoság felszabadult és aktív közegében a gyerekek teljes személyiségének megszólításán túl egy komplex fejlesztésre alkalmas tanulási közeg bontakozik ki. A pedagógus a játékos módszerek alkalmazása által, valamint a játékos közeg megteremtésével lehetőséget teremt a tanítványok számára a megnyílásra, az önfeltáráásra, a társak közötti kapcsolatok pozitív alakulására, így egyéni és közösségi szinten feszültségoldás, motivált közös tanulás válik lehetővé. A gyerekek önkéntelenül bevonódnak ebbe a játékos légkörbe, és észrevétlenül tanulnak a játékokon keresztül. A teljes személyiség érintetté és ezáltal fejleszthetővé válik: mind a fizikai, szellemi, mind az érzelmi, erkölcsi dimenzió. Emellett a képességfejlesztés több nagy területe is bevonható a játékok által: fejlődhet a finommotorika, a mozgás, a kreativitás és a kez ügyesség, a szociabilitás, a logikai és a gondolkodási képességek. Elméleti és módszertani kutatásokon keresztül vizsgálom a játék fent felsorolt dimenzióit. Kutatásom célja, hogy minél több játékot még hatékonyabban lehessen felhasználni a hit- és erkölcsstan oktatásában, illetve a tanórai kereteken kívüli külső helyszíneken megvalósuló hittan foglalkozásokon: pl. hittantáborok, plébániai programok, hitéleti közösségek programjai.

Tanulók térképfeldolgozási folyamatának feltárása szemmozgáskövetéses módszerrel

Tóth Ádám

SZTE TTK Földrajzi és Földtudományi Intézet
MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport
toth.adi98@gmail.com

A térképfeldolgozás egyike a hétköznapiakban is elengedhetetlen készségeknek, az egyénnek ugyanis képesnek kell lennie a térben tájékozódni, és információt gyűjteni környezetéről. A térbeli tájékozódást napjainkban számos infokommunikációs eszköz és szoftver segíti, azonban ezek használatához is a térképfeldolgozás készségeire és térbeli gondolkodásra van szükség. A térképek feldolgozásának képességét az egyén az iskolán kívül is elsajátíthatja, de ezt a földrajz tantárgy keretén belül is tanulja. Kevés információ áll ugyanakkor rendelkezésre arról, hogy ez a feldolgozási folyamat hogyan megy végbe, milyen egyéni vonásokat tartalmaz, és mitől függ eredményessége.

Ennek vizsgálata – a folyamat komplexitása miatt – több nehézséggel is járhat, azonban a más területeken eredményesen alkalmazott szemkövetéses eszközök jó lehetőséget kínálnak a feldolgozás folyamatának integrált mérésére. A szemmozgáskövetés olyan objektív megismerési módszer, amivel nyomon követhető a mérőeszközt viselő egyén tekintetének útja, szemének mozgásából pedig következtetni lehet információszerzésének és feldolgozásának módjára, stratégiáira.

Kutatásom illeszkedik egy nagyobb vizsgálatához, melyet az SZTE-MTA Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport végez. Vizsgálataim során felhasználtam egy, a kutatócsoport által összeállított térképet és a hozzá tartozó kérdéssort. Ezt 7. és 10. osztályos tanulókkal feldolgoztattam, és közben szemkövetéses eszköz segítségével mértem a szemmozgásukat, melynek során video és számszerű adatok képződtek. A tanulók közül kiválasztottam kettőt, és a megoldásuk folyamatáról készült videon a következő szempontok szerint elemeztem a szemmozgás mintázatát. Milyen kitüntetett területeket, ún. AOI-kat (*area of interest*) érint a tekintet? Az AOI-kon belül milyen szemmozgások észlelhetők? Milyen időtartamok társulnak a fixációkhoz, és a feladatmegoldás során észlelhető-e a fixációk szabályos sorrendisége? Mindezeket összevettem a kérdésekre adott válaszokkal.

Az elemzés során e szempontoknak megfelelően a következő kérdésekre kerestem a választ. Milyen összefüggések vannak a térképfeldolgozási feladatokat jól, illetve rosszul megoldó tanulók térképfeldolgozási stratégiáiban? Összefüggenek-e a feladatmegoldás során észlelt mintázatok egyéb élettani változásokkal (pl. pupilláitmérő változása) és más, kognitív folyamatokat tükröző adatokkal (pl. fixációk száma és hossza, szakkádok iránya)?

A KUTATÁS AZ MTA-SZTE FÖLDRAJZ SZAKMÓDSZERTANI KUTATÓCSOPORT MUNKÁJÁNAK KERETÉBEN AZ MTA KÖZOKTATÁS-FEJLESZTÉSI KUTATÁSI PÁLYÁZAT TÁMOGATÁSÁVAL VALÓSULT MEG.

**Az oszlopnomás hatása a bal kamrai nyomásra,
perctérfogatra, és coronaria-áramlásra Langendorff-
perfundált tengerimalac szívben**

Füzesi Tamás Péter

SZTE-SZAOK, Belgyógyászati Klinika, Kardiológia

tamasfuzesi99@gmail.com

Bevezetés: A Langendorff-perfundált izolált szív egy gyakran használt kardiovaszkuláris experimentális modell. Korábbi munkánkban igazoltuk, hogy a közhiedelemmel ellentétben a Langendorff-perfundált szívben a bal kamra töltődik és ejektál, hasonlóan a fiziológias viszonyokhoz. Nem ismert viszont, hogy az aortában uralkodó nyomás (az oszlopnomás) miként befolyásolja a bal kamrai nyomásviszonyokat, a perctérfogatot és a coronaria-áramlást, ezért jelen munkánkban ezen összefüggések vizsgálatát tűztük ki célul.

Módszerek: Állandó nyomással Langendorff szerint perfundált, izolált tengerimalac szíveket ($n=26$) a pitvarok felől elektromosan ingereltük 5,7 Hz-es frekvenciával. A szíveket véletlenszerűen 60, 70 vagy 80 Hgmm oszlopnomással perfundáltuk. Mértük a bal kamrai nyomást, az aortanyomást (oszlopnomást), valamint az aortaáramlást. A regisztrátumok 30 s hosszú szakaszait értékeltük és számos származtatott paramétert számoltunk egy, a kutatócsoportunk által fejlesztett szoftver segítségével.

Eredmények: Az oszlopnomás növelésével nőtt a bal kamrai nyomás (bal kamrai csúcshozam a 60, 70 és 80 Hgmm oszlopnomású csoportokban [átlag $\pm$ SE]: 71,2 $\pm$ 4,0 Hgmm, 80,0 $\pm$ 4,3 Hgmm, 90,1 $\pm$ 3,9 Hgmm, $p<0,05$). Az oszlopnomás emelése emelkedett bal kamrai perctérfogattal és coronaria áramlással járt (bal kamrai perctérfogad a 60, 70 és 80 Hgmm oszlopnomású csoportokban: 1,20 $\pm$ 0,62 ml/perc, 1,79 $\pm$ 0,42 ml/perc, 3,67 $\pm$ 0,86 ml/perc, $p<0,05$; coronaria áramlás a 60, 70 és 80 Hgmm oszlopnomású csoportokban: 22,4 $\pm$ 1,3 ml/perc, 25,1 $\pm$ 1,2 ml/perc, 33,3 $\pm$ 1,6 ml/perc, $p<0,05$).

Megbeszélés: A Langendorff-perfundált tengerimalac szívben az aortanyomás (az oszlopnomás) - szívfrekvenciától függetlenül - pozitívan befolyásolja a bal kamrai nyomást, perctérfogatot és coronaria-áramlást. Jelen vizsgálatunk adatai megerősítik a korábbi vizsgálati eredményeinket, miszerint Langendorff szerint perfundált szívben a bal kamra telődik, és ejektál, melynek mechanizmusa további vizsgálatokat igényel.

Témavezetők: Dr. Farkas András egyetemi docens, Dr. Pintér Jenő PhD hallgató

A hazai fogorvoslással és szájhigiéniével kapcsolatos internetes keresések Google Trends™-alapú infodemiológiai vizsgálata

Finta Virág, Gajdács Mária

SZTE FOK Orálbiológiai és Kísérletes Fogorvostudományi Tanszék

fintav@gmail.com

Bevezetés: A szájiüregi dentális és parodontális megbetegedések döntő többsége megfelelő szájhigiéne és rendszeres kontroll mellett megelőzhető lehetne. A magyar lakosság nagy része már csak súlyos tünetek esetén keresi fel a fogorvost, mely több tényezőre (ellátás költségei, egészségműveltség, dentofóbia, szakmával kapcsolatos előítéletek, szégyenérzet) vezethető vissza. Vizsgálatunk célja a hazai fogorvoslással kapcsolatos internetes keresések kvalitatív és kvantitatív infodemiológiai elemzése.

Anyag és módszer: A jelen kvantitatív, retrospektív kutatás során a fogorvoslással és szájiüregi egészséggel kapcsolatos magyar kifejezések keresési intenzitási adatait gyűjtöttük le RSV (relatív keresési gyakoriság) formátumban a Google Trends™ adatbázisból, a 2010.01.01. és 2020.12.31. közötti időtartamra vonatkozóan. A statisztikai elemzést (leíró, paraméteres tesztek, időszorelemzés) IBM SPSS 22.0 programmal végeztük.

Eredmények: A legmagasabb intenzitású kulcsszavak a „fogorvos”, a „fogkefe” (85,28%-kal alacsonyabb a „fogorvos” RSV-értékekhez viszonyítva) és a „fogkrém” (86,84%-kal alacsonyabb) voltak, a „fogkefe” RSV-értékei alapján téli szezonalitást figyeltünk meg a keresésekben. A vizsgálati időszak végére mindhárom kulcsszó esetén szignifikánsan növekedtek az internethasználók számával korrigált RSV-értékek ($p < 0,001$). Jelentős területi egyenlőtlenségeket nem azonosítottunk (Gini-együtthatók: 0,031-0,061). Az „Egészséges Száj Világnapja” nyomán egyik kulcsszó RSV-értékeiben sem mutattunk ki jelentős változást ($p > 0,05$). A hazai finanszírozott fogászati ellátási- ($r = -0,472$), humán erőforrás-adatok ($r = -0,352$) és a „fogorvos” RSV-értékek között nem találtunk szignifikáns korrelációt ($p > 0,05$).

Megbeszélés: A hazai fogorvosi ellátással és szájiüregi egészséggel kapcsolatos internetes keresések motivációja döntően fogyasztói jellegű és nem egészségügyi információ keresésére irányul. Az aggasztó epidemiológiai helyzet ellenére a szájiüregi daganatokkal kapcsolatos információkeresési intenzitás elenyésző mértékű.

Támogató: A kutatást az Új Nemzeti Kiválóság Program (ÚNKP-22-2-SZTE-101) támogatta.

Glutationnal és alaninnal célzott polipeptid nanohordozók tesztelése a vér-agy gát sejtenyészetes modelljén

Páli Emese Kincso

SZTE SZAOK

SZBK Biofizikai Intézet

emese.kincso.pali@gmail.com

A központi idegrendszeri betegségek, mint például a Parkinson-kór kezelését megnehezíti, hogy a hatóanyagok nem képesek megfelelő mértékben a vérből az agyszövetbe jutni. Ennek legfőbb oka a vér-agy gát. Ígéretes módszer lehet a sikeres agyi bejuttatásra a nanopartikulumok (NP) alkalmazása. A sikeres agyi bejuttatás kulcsa, a NP-ok vér-agy gátra specifikus célzó ligandokkal való funkcionálizálása. A kutatócsoportunk által korábban előállított, az agyi endotélsejtek tápanyagszállító fehérjéit célzó ligandokkal jelölt nanopartikulumok hatékonynak bizonyultak a vér-agy gát sejtenyészetes modelljén és állatmodellben egyaránt. Jelen kísérleteink célja, hogy megvizsgáljuk a glutation és az alanin ligandkombinációval célzott háromkarú polipeptid NP-k sejtfelvételét és permeabilitását *in vitro* vér-agy gát modellen, valamint az átjutott nanohordozók bejutását egészséges kontroll és Parkinson-kóros betegekből származó közepagi (PD) organoidokba. A NP-ok méretét és felszíni töltését dinamikus fényszórás mérésel állapítottuk meg. A fluoreszcensen jelölt NPk sejtfelvételét és vér-agy gát penetrációját spektrofluorometriás mérésel kvantifikáltuk. Az agyi endotélsejtekbe és az organoidokba bejutott nanorészecskék vizualizációját konfokális lézer mikroszkópiával vizsgáltuk. Megállapítottuk, hogy az általunk tesztelt NP-k negatív töltéssel rendelkeznek és a vér-agy gáton való átjutás szempontjából ideális méretűek (~200 nm). A célzott nanohordozók sejtfelvétele időfüggő volt, és már négy óra elteltével szignifikánsan jobb bejutást mutatott a nem-célzott NP-vel összevetve. A permeabilitási vizsgálatokban a ligandok jelenléte elősegítette az NP-k szignifikánsan nagyobb mértékű penetrációját a vér-agy gáton, és megnövelte azok bejutását a kontroll és PD organoidokba. Eredményeink alapján megállapíthatjuk, hogy az glutation-alanin ligandkombináció alkalmazásával a polipeptid nanohordozók hatékonyabban jutottak át a vér-agy gáton és internalizálódtak agyi organoidokba. Ezen megfigyeléseink pedig a jövőben hozzájárulhatnak a központi idegrendszert célzó hatékonyabb gyógyszerbeviteli rendszerek kifejlesztéséhez.

KUTATÁSAINKAT A NEMZEI TUDÓSKÉPZŐ AKADÉMIA PROGRAMJA TÁMOGATTA AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM PÉNZÜGYI HOZZÁJÁRULÁSAVAL (FEIF/646- 4/2021-ITM_SZERZ), VALAMINT A NEMZEI KUTATÁSI ÉS FEJLESZTÉSI HIVATAL (OTKA-FK143233, OTKA-PD 138930).

Témavezetők: Dr. Veszélka Szilvia, Dr. Mészáros Mária

Status epilepticus a sürgősségi betegellátásban

Sas Ágnes

SE Sürgősségi Orvostani Klinika

valamimadar@gmail.com

A status epilepticus definíció szerint olyan epileptikus tevékenység, amely öt percnél tovább tart, vagy a beteg klinikai javulása, „feltisztulása” előtt ismétlődik. Jelentőségét a magas mortalitás és szövődményes morbiditások adják, egyes irodalmi adatok szerint a grand mal statusok mintegy egyharmada fatális kimenetelű. Az ellátás gyakran a prehospitális ellátókra és a sürgősségi osztályokra hárul, ahol előfordulhat, hogy helyileg nem adott minden, ami a diagnózishoz és a terápia követéséhez szükséges lehet.

Kutatásomban retrospektíven elemzem a Semmelweis Egyetem Korányi SBO-n ellátott status epilepticusok etiológiáját, refrakteritását, prezentációját és ellátását, illetve az ellátottak hosszútávú mortalitását és morbiditását. A vizsgált időszak 2017-től, a klinika indulásától napjainkig terjed ki, magában foglalva a COVID-19 járvány időszakát. Ennek jelentőségét az adja, hogy egyes irodalmi adatok szerint maga a COVID-fertőzés is provokáló tényezőként szerepelhet status epilepticusban,

Kiemelendő etiológiai faktorok az aethylismus, a cerebrovascularis betegség és az idiopathiás epilepszia betegség, kisebb arányban pedig szerepet játszhat daganatos betegség, központi idegrendszeri infekció, trauma, vagy akár iatrogénia is, intracranialis beavatkozást követően keletkezett epileptogén góc esetében. A status epilepticusszal ellátott páciensek egy része olyan metabolikus eltérésekkel jelentkezett, amelyek önmagukban is kiválthattak görcstevékenységet.

Irodalmi adatok szerint fontos kérdés lehet, hogy az ellátás melyik pontján történik légútbiztosítás, ezért összehasonlítva elemzem a prehospitálisan és SBO-n intubált betegek morbiditását és mortalitását.

A *Lactobacillaceae* baktériumok előfordulása a szkizofrénia Wisket állatmodelljének mikrobiomjában

Plesz Szonja Bianka¹, Adlan Leatitia Gabriella¹, Büki Alexandra¹, Horváth Gyöngyi¹, Ligeti Balázs², Zádori S. Zoltán³, Kékesi Gabriella¹

¹ SZTE SZAOK Élettani Intézet

² PPKE ITK

³ SE Farmakológia és Farmakoterápia Intézet

*plesz.szonja.bianka@med.u-szeged.hu¹, adlan.leatitia@med.u-szeged.hu¹,
buki.alexandra@med.u-szeged.hu¹, gyongyi.horvath@med.u-szeged.hu¹,
ligeti.balazs@itk.ppke.hu², zadori.zoltan@med.semmelweis-univ.hu³,
kekesi.gabriella@med.u-szeged.hu¹*

Napjainkban egyre több figyelem irányul a mikrobiom-bél-agy tengely kapcsolatának feltárására, melynek szerepe lehet a neuropszichiátriai betegségek, többek között a szkizofrénia kialakulásában is. Az emberi gyomor-bélrendszerben a *Lactobacillaceae* baktériumcsalád képviselői nagy számban vannak jelen, amely összefüggésbe hozható a tápcsatorna egészségével is. Preklinikai és klinikai vizsgálatok igazolták jótékony szerepüket a kognitív működések javításában. Az elválasztást követő szociális izoláció, a krónikus ketamin kezelés és a magatartás alapú szelektív tenyésztés kombinációjával létrehozott Wisket állatmodell a szkizofrénia jellemző számos tünettel rendelkezik, úgymint károsodott szenzoros kapuzás, kognitív és memóriadeficit, megváltozott szociális magatartás, valamint csökkent fájdalomérzékenység.

Jelen vizsgálatban célul tűztük ki a Wisket állatok mikrobiom összetételének meghatározását, kiemelt figyelmet fordítva a *Lactobacillaceae* baktériumcsaládra.

12 hetes Wistar (kontroll) és Wisket patkányokat vontunk be a kísérletbe (n=12/csoport). A széket mikrobiota összetételét bakteriális 16S rRNS szekvenálással határoztuk meg. A mikrobiom sokféleségét az α -diverzitással, az egyes taxonok relatív reprezentációját pedig abundanciával jellemeztük. A mikrobiom összetételének megjelenítésére főkomponens-analízist végeztünk.

Az α -diverzitásban nem találtunk szignifikáns eltérést a csoportok között. Ugyanakkor a mintákban az egyes taxonok abundanciája szignifikáns eltérést mutatott a kontroll és Wisket csoportok között. A *Lactobacillaceae* család relatív reprezentációja szignifikánsan alacsonyabb volt a Wisket egyedek mintáiban, ami a genusok (*Lactoplantibacillus*, *Lactobacillus* és *Limosilactobacillus*) szintjén is egyértelműen kimutatható volt.

Eredményeink azt mutatják, hogy a Wisket modell állatok mikrobiom szinten is mutatják a kognitív deficit hátterében kimutatható eltéréseket. Ez tovább erősíti a modell validitását, és alkalmasnak mutatja a mikrobiom-bél-agy tengely szkizofrénia etiológiájában betöltött szerepének vizsgálatára. Felhívja továbbá a figyelmet arra, hogy a mikrobiomot célzó beavatkozások új lehetőséget adhatnak a neuropszichiátriai betegségek kezelésében és/vagy prevenciójában.

Nyújtott hatóanyag-leadással rendelkező, polimer micellával töltött nátrium-alginát gyöngyök fejlesztése és vizsgálatai

Benei Márk, Csóka Ildikó, Katona Gábor, Sipos Bence
SZTE GYTK Gyógyszertechnológiai és Gyógyszerfelügyeleti Intézet
markbenei@gmail.com

A polimer micellák számos előnyös tulajdonsággal rendelkeznek, csakúgy, mint a hirtelen kiugró mértékben megnövekedett hatóanyag-leadás és permeabilitás. Azonban nem minden terápiás protokoll igényli ezeket az előnyöket, például a diabétesz terápiájában fontos a nyújtott hatású készítmények alkalmazása a stabil vércukorszint érdekében. A rövid időn belül történő hatóanyag-leadás csökkentése érdekében alkalmazhatóak mátrixképző rendszerek, csakúgy, mint a nátrium-alginát kalciummal keresztkötött *in situ* gélrendszerei.

Jelen kutatás célja volt, hogy egy nátrium-alginát mátrixrendszert fejlesszünk, amelyben metformin mint vízoldékony hatóanyag és pioglitazon mint polimer micellába zárt lipofil hatóanyag helyezkedik el és értéknövelt jelleggel bírva képesek nyújtott hatóanyag-leadást biztosítani.

A *Quality by Design* alapú kockázatbecslést követően 2^3 faktoriális kísérletterv segítségével optimalizáltuk a pioglitazon tartalmú polimer micellák méretét és annak eloszlását, majd ezt követően Box-Behnken faktoriális kísérletterv alkalmazásával optimalizáltuk a nátrium-alginát gyöngyrendszereket. Vizsgálatainkat *in vitro* szimulált gyomorkörülmények között végeztük.

A polimer micellák monodiszperz méreteloszlásban a kolloidális mérettartományban helyezkednek el, magas, több mint 80%-os bezárási hatékonysággal. A faktoriális kísérlettervezés segítségével megtaláltuk a keresztkötő kalcium és a nátrium-alginát mennyiségét, amellyel sikeresen berázódnak a gyöngy formájú mátrixba a polimer micellák. Az optimális formuláció duzzadási indexe magas és rövid időn belül telítődik, valamint 24 órán keresztül képes küllemileg látható bomlás nélküli hatóanyag-leadásra.

Összegzésként elmondható, hogy a kísérleteink során sikeresen megtaláltuk azt az összetételt és technológiát, amellyel monodiszperz eloszlású hatóanyagokkal töltött polimer micellákat tartalmazó gyöngyöket tudunk létrehozni. Eddigi vizsgálataink alapján pedig elmondható, hogy a rendszer alkalmas lehet perorális bevételre szánt nyújtott hatóanyag-leadású tabletták helyettesítésére.

A Vercingetorix-féle felkelésben résztvevő római és a gall hadseregek összehasonlítása

Fülöp Ádám Zoltán

DE BTK Klasszika-filológiai és Ókortörténeti Tanszék

fulopadam0496@gmail.com

Az előadásom során a Kr.e. 53-52 között dúló Vercingetorix-féle felkelésben harcoló római és gall hadseregekkel kívánok részletesen foglalkozni. Az általam érintett szempontok alapján összehasonlítom a két hadsereg felépítését, a katonák fegyverzetét, a hadvezérek stratégiáját és harctéri taktikáját, valamint kiemelt figyelmet fordítok a városostromok és táborostromok menetére, azaz bemutatom mindkét fél ostromtechnikáját, logisztikáját és védelemi építményeit is. A római és a gall stratégia összehasonlítása során hangsúlyosan figyelembe veszem, hogy a gallok milyen stratégia mentén haladva kívánták kiűzni a rómaiakat a későbbi Gallia provincia területéről, és megpróbálom figyelembe venni a gall szempontokat is. Az előadás alapját a szakirodalmi háttér mellett elsősorban az eseményekben résztvevő Julius Caesar: *Feljegyzések a gall háborúról* című munkája adja, azon belül is főként a mű 5. és 7. könyve, valamint az A. Hirtius által írt 8. könyv.

**A Római Birodalom gazdasági stratégiája a közel-keleti
tartományokban – különös tekintettel az adózási
viszonyokra**

Izing-Gombos Brigitta

SZTE BTK Ókortörténeti Tanszék

gombosbrigitta007@gmail.com

A Római Birodalom közel-keleti provinciáinak gazdasági helyzete rendkívül izgalmas képet mutat. Ez nem véletlen, hiszen már a rómaiak megjelenése előtt két olyan nagy államalakulat is uralta ezt a területet, mint a Perzsa Birodalom vagy Nagy Sándor birodalma. A két nagy hódító hatalom gazdasági befolyásának köszönhetően élénk kereskedelem folyt mind helyi, mind távolsági viszonylatban. A Római Birodalom ezen terület elfoglalása után is ugyanazt a stratégiát alkalmazta, mint a korábban elfoglalt provinciák esetében, vagyis a közel-keleti tartományok meghódításával szerzett mezőgazdasági területek kihasználásával, az elkobzott vagyon újrafelosztásával, a kiszabott, különböző adónemekkel bővítették az államkasszát. Előadásomban a források és az esettanulmányok feldolgozásával, illetve elemzésével kívánom bemutatni a római mechanizmus helyi gazdaságra tett eltérő hatását, különös tekintettel a kereskedelemi szektorra és az arra kivetett adónemekre. Ezután a rendelkezésre álló adatok tükrében bemutatom, a helyi mikrogazdaságok milyen alkotóelemét képezték a birodalom ökonomiájának. Továbbá megvizsgálom, hogy a korábban gazdasági befolyással rendelkező családok – úgy mint a Hasmóneusok – milyen diplomáciai lépésekkel kívánták megtartani hatalmukat az új birodalomban.

A Túrje nembeli Bériek a 13. század második felében és a 14. század elején

Varga Virág

ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, Történelem Segédtudományai
Doktori Program

vargavirag1102@gmail.com

A 13. századi Magyar Királyság oligarchacsáládjainak és a szervienzi réteg kialakulásának vizsgálatához képest eddig háttérbe szorult középkorkutatásunkban annak az előkelő rétegnek a tanulmányozása, amely az oligarchák és a szerviensek között helyezkedett el: a tartományurak időszakában országos vagy udvari méltóságviselőket, illetve megyésispánokat adó, de az oligarchák közé nem emelkedő főúri nemzetségeké. Az előadás egy tágabb kutatás részét képezi: ennek során a szóban forgó társadalmi réteghez tartozó, elsősorban a Nyugat-Dunántúlon birtokló főúri nemzetségekről készítünk esettanulmányokat okleveles forrásbázis alapján. A nem oligarcha, de jelentős tisztség(ek)et betöltő főúri nemzetségekkel kapcsolatban számos kérdés felmerül: hogyan helyezkedtek a mindenkor uralkodó és a tartományurak küzdelmének idején? Betagozódtak-e valamely oligarchacsád családjába? Miért nem sikerült tartományurasságot kiépíteniük? Milyen volt társadalmi kapcsolatrendszerük? Birtokaik és tisztségeik révén mekkora mozgásterük volt a magyar politikai életben?

A Zala megyei törzsbirtokokkal rendelkező Túrje nemzetség különösen érdemes a vizsgálatra, mert több hasonló társadalmi súlyú nemzetséggel ellentétben e genus esetében inkább leívelő tendenciát figyelhetünk meg a társadalmi jelentőség és politikai szerepvállalás tekintetében a 13. század második felében a század első feléhez képest. Az előadásban elsősorban a nemzetség Béri-ágát mutatom be: a nemzetségtagok genealógiájának, birtokainak és tisztségeinek ismertetése – valamint az ezekkel kapcsolatos korábbi szakirodalom pontosítása – mellett kitérek a Szentgróti-ággal való kapcsolatukra is, illetve végigkövetem a már említett leívelő tendenciát, és elemzem ennek okait.

Témavezető: dr. habil. Körmendi Tamás

A legkisebb sárkány: Sárkány Bernát

Faragó Dávid

ELTE BTK Történelem Segédtudományai Tanszék, ELKH BTK TTI

david.farago93@gmail.com

Sárkány Bernát különleges alakja a Magyar Királyság 16. századi nemesi társadalmának. Azon „korszakváltó” generáció tagja volt, amely még személyesen látta a Jagelló-kori királyi udvar ragyogását, de a mohácsi csatát követően már családjuk túléléséért küzdött. Bernátról számos elszórt és bizonytalan állítás található a szakirodalomban, életútjáról azonban még egyetlen átfogó vizsgálat sem született. Különösen a mohácsi csata utáni szerepvállalásáról, valamint kiterjedt kapcsolatrendszeréről tudunk keveset. A Jagelló-kor meghatározó politikusának, Sárkány Ambrusnak a rokonaként a királyi udvarba kerülő Bernát mint palotás és udvari huszár szolgálta az ifjú II. Lajost, a mohácsi csata idején pedig már Mária királyné zászlóvivője volt. Az I. Ferdinánd és I. János királyok között dúló harc idején Batthyány Ferenc vezető szervitoraként többször is ura képviselőjeként tárgyalt a bécsi udvarban, sőt udvari familiárisként egy ideig I. Ferdinánd szolgálatában is állt. Bernát Vas és Zala megye jómódú, Sopron városával is szoros kapcsolatot fenntartó birtokos nemeseként kapcsolati hálóját a Nyugat-Dunántúl, illetve Szlavónia egészére kiterjedve szervezte meg. A mohácsi csatát követően sikeresen őrizte meg családjá törzsbirtokait, így annak túlélését, valamint a régió nemesi társadalmán belül élvezett tekintélyét is biztosította.

Az előadás célja, hogy a kutatásba újonnan bevont, elsősorban 1526 utáni forrásanyagra alapozva tisztázza a Sárkány család zavaros 16. századi leszármazási rendjét, valamint bemutassa Bernát életútját, különös tekintettel igen kiterjedt kapcsolatrendszerére. A kutatás révén továbbá II. Lajos, Mária királyné, valamint I. Ferdinánd udvarának alig ismert személyi összetételéről, illetve kapcsolati viszonyairól meglévő ismereteinket is bővíthetjük. Ráadásul betekintést nyerhetünk azokba a lehetőségekbe is, amelyek a Mohács utáni zűrzavaros időkben egy-egy család túlélését biztosíthatták.

Mohácsi csaták a törökellenes visszafoglaló hadjáratokban

Konkoly Sándor

PTE MIK

geogrande@gmail.hu

Mohács környékén számos ütközet zajlott az elmúlt évszázadokban, melyek közül legismertebb az 1526-os (első) és az 1687-es (második) mohácsi csata. Utóbbit Harsány-hegyi csataként is emlegetik, de a szemben álló keresztény és török sereg napokig tartó előcsatározásai mégis a Duna-parti településhez kötődnek. További küzdelmekről adnak hírt forrásaink Mohácsról és közvetlen szomszédságából is, melyet a kora újkori császári garnizon helyőrsége és a város polgári lakossága megannyiszor kénytelen volt a 17. század során elszenvedni. Kutatómunkámban az 1687-es dél-baranyai hadjárat harci eseményeire fókuszálok, amelyek kevésbé ismertek ugyan, de intenzitásukat és területi igényüket tekintve a legnagyobb hatással voltak a tájhasználat jellegére és a térség településszerkezetére. Utóbbi években a Mohácsi-sík területéről nagy mennyiségű hadilelet került begyűjtésre, melyek keletzése a nagy formai állandóságot mutató tárgcsoportok esetén felettébb problematikus. Újabb kutatási módszerek bevonásával, különösen az összecsapások lokalizációját elősegítő muskéta- és pisztolylövedékek elemzésével azonban jól elkülöníthetők egymástól az eltérő korú lelőhelyek, így a különböző évszázadok mohácsi csatáinak hadirégészeti leletanyagai is eredményesen elhatárolhatók egymástól. Előadásomban az alkalmazott morfológiai-metrikus és statisztikai vizsgálatok eredményeit ismertetem, majd kísérletet teszek az 1687. augusztus 6-án hajnalban lezajlott mohácsi csata területi lehatárolására.

A Fővárosi Szegény Gyermekkert Egylet gyermekmentő tevékenysége

Gáva Szabina

ELTE BTK Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszék

gava.szabina@gmail.com

Az egylet 1879. április 24-én jött létre Ferenc József király és Erzsébet királyné 25. házassági évfordulójának alkalmából. Abból a célból létesült, hogy Budapest területén a rászoruló gyermekeknek segítséget, ruhát, élelmet nyújtson. Székhelye a VII. kerületi, erzsébetvárosi Akácfa utca 32. számú ház, ahol a gyermekmenhely is helyet kapott. Az előadás során ennek a meghatározó fővárosi gyermekvédelmi intézménynek a történetéről alkotok képet: hogyan vett részt a város gyermekmentésében, milyen eszközei voltak jótékony egyletként. Mivel az egyleti hírek mindig szerepet kaptak a sajtóban, az egyesületek pedig a sajtó adta lehetőségekkel tudatosan éltek, ezért előadásomban a Szegény Gyermekkert Egylet korabeli sajtómegjelenéseit is vizsgálom és elemzem a következő kérdések mentén: éltek-e ezzel a lehetőséggel? Milyen témában jelent meg híradás, mely lapokban és milyen gyakran? Hogyan fogadta a város közönsége ezt az egyletet?

Egyedi eset, hogy egy épületről több publikáció, vizsgálat is született, de a benne működő intézményről már nem. A Gyermekkert esetében ez történt: Perczel Anna, építész, városvédő és az ÓVÁS! Egyesület alapítója, nagy gondot fordított a belső-terézfővárosi, régi zsidó negyedben lévő épületek megóvására, írásaiban is szerepelt az akácfa utcai ház. A gyermekkert működését viszont alig néhány szakirodalom említi. Az előadásomban ezért mind az egyletről, mind a házról szeretnék szólni: az előbbi tevékenységéről, az utóbbi történetéről, a kettő kapcsolatáról a kezdetektől.

Magyar tudós-turisták a Magreb-térségben

Mihályi Dorottya

SZTE BTK Újkori Egyetemes Történeti és Mediterrán Tanulmányok Tanszék,
Történelemtudományi Doktori Iskola

mihalyidori@gmail.com

A XIX. század végén a magyar utazókat elsődlegesen az őshaza megtalálása vonzotta, így legfőbb úticéljuknak Ázsia számított. A századfordulón azonban meglepően sok értelmiségi indult útnak Észak-Afrika felé. Noha a kontinens legkedveltebb területe egyértelműen Egyiptom volt, az ekkor már francia gyarmatnak számító Magreb-országokat (Algéria és Tunézia) sem hagyták figyelmen kívül, Marokkó pedig az európaivá váló arab világ ellenpólusát képezte. Az utazásnak több célja lehetett: turistaként kedvtelésből utazni, tudományos expedícióban részt venni vagy az otthoni problémák elől menekülni, de egy esetleges betegség is válhatott a helyváltoztatás okává. Bizonyos esetekben az utat egyszerre több tényező is motiválhatta. Az utazókat személyükön, társadalmi helyzetükön és foglalkozásukon túl egyben meghatározta a gyarmatosításból kimaradó ország nézőpontja is. Előadásunkban olyan magyar utazók leírásait vizsgáljuk, akiket a tudományos érdeklődés hajtott, hogy akár turistaként, akár kutatóként egy észak-afrikai körúton részt vegyenek. Az 1881 és 1912 között, magyar nyelven írt, sajtóban vagy önálló kötetben megjelent útleírásokat felhasználva kitérünk az utazók személyére, a leírások legfontosabb jellemzőire és tartalmára, valamint arra, hogy milyen szerepet tölthettek be a szövegek a magyar olvasóközönség Észak-Afrikáról alkotott képének formálásában.

Titokban és nyilvánosan űzött erkölcstelen élet – Titkos prostitúció a századfordulás Budapesten

Völgyi Réka

ELTE BTK Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszék
rekavolgyi@gmail.com

A 19–20. század fordulóján Budapesten az egyik legnagyobb társadalmi és egészségügyi probléma a prostitúció – kiváltképp a titkos prostitúció – és az azzal összefüggő nemi betegségek terjesztése volt. A fennálló probléma nem egyedi jelenség európai szinten sem, de rendkívül komoly helyzet volt a saját testük áruba bocsátására kénytelen helynélküli cselédek és más munkanélküli nők problémája; a prostituáltak, és nem utolsó sorban a titkos prostituáltak számának növekedése, valamint a rendőrség reakciója, amely szükségessé vált a szituáció kezelésére. Jelen tanulmányban egy rövidebb áttekintést kívánunk adni a titkos prostitúció jelenségéről, résztvevőiről, helyszíneiről, mögöttes okairól.

A prostitúción belül a titkos prostitúció okozta az egyik legnagyobb és legtöbb intézkedést kiváltó problémát a hatóságoknak, a felszámolása pedig szinte lehetetlen volt. A hatóságok szempontjából a titkos prostitúcióval – és persze titkos bordélyházakkal – járó legnagyobb probléma annak egészségügyi szempontból való ellenőrizhetetlensége volt, hiszen kiestek az orvosi vizsgálat kötelezettsége alól. Az előadásban végigvesszük, hogy az egyes jogi szabályozások alapján milyen kategóriákba voltak sorolhatók a prostituáltak és ezek alapján hogyan határolhatjuk körül a titkos prostituált vagy kósza kéjő fogalmát.

A kósza kéjő nők kiemelt „vadászterületei” a kávéházak, kávémérések, szállodák, fürdők és orfeumok voltak. De miért pont ezek és hogyan alakultak ki ezek a helyszínek? Adott a kérdés, hogy miért volt ezekre a helyekre szükség? Mi vitte a tulajdonosokat arra, hogy ilyen kétértelmű nevezhető üzletbe vágjanak bele?

Forrásként a Budapest Főváros Levéltárában található rendőrségi iratokban tárolt Iratminta gyűjtemény (HU BFL VI. 15. f. 3.) szolgált, melyből figyelemre méltó esetek bukkantak elő a témában. Továbbá néhány korabeli szerző munkája, melyekből kibontakoznak a szemlélők megfigyelései.

**Szétváló és összeérő utak – Lóczy Lajos, Cholnoky Jenő és
Teleki Pál a forradalmak viharában (1918–1920)**

Ivánfi Miklós

ELTE BTK Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszék

miklosivanfi@gmail.com

Előadásomban a 20. század első felének három legnagyobb formátumú geográfusának 1918–1920 közötti közéleti-tudományos munkásságát vizsgálom meg, bemutatva viszonyulásukat a felbomló Monarchiához, a polgári demokratikus rendszerhez, a Tanácsköztársasághoz, valamint a berendezkedő ellenforradalmi rezsimhez. Ugyan három természettudósról van szó, Lóczy Lajos, Cholnoky Jenő és Teleki Pál is komoly közéleti munkásságot tudhatott maga mögött már 1918 előtt is, az egyre radikalizálódó politikai klíma azonban komoly kihívások elé állította az egymással baráti viszonyt ápoló tudósokat. Mindhárman kulcsszerepet játszottak a magyar területvédelem és béke-előkészítés szervezésében, azonban eszmei-politikai alapállásuk nem volt teljesen homogén. Lóczy 1919 tavaszára már a magyar békedelegáció kulcsfontosságú szakértője, Teleki ekkor még nem tudja, milyen pozíciót fogadjon el Károlyiéktól, később azonban külföldre távozik, Cholnoky pedig a románok által megszállt Kolozsváron ragad. Hármójuk útja 1919 őszén találkozik össze újra, amikor újraindulnak a béke-előkészítő munkálatok. Bár Lóczy 1920-ban meghal, Teleki és Cholnoky később némileg átértelmezik a forradalmak korában betöltött szerepüket, amely beleillik a Horthy-kor 1918–1919-ről alkotott narratívájába. Előadásomban döntően eddig nem, vagy kevésbé használt forrásokra alapozva igyekszem bemutatni, mennyire összetett és szerteágazó munkát végzett Lóczy, Cholnoky és Teleki 1918 és 1920 között, milyen dilemmákkal szembesültek e rendszerváltásokkal sűrűn tagolt időszakban, milyen remények, csalódások, sikerek és kudarcok, eszmei-ideológiai kötődések, személyes kapcsolati hálók mozgatták cselekedeteiket.

A Nagy Háborúból hazatért iparosok támogatása Gyomán és Endrődön az 1920-as évek első felében

Dávid Benjámín

SZTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola

d.ben0269@gmail.com

A Nagy Háború a szembenálló felek számára hatalmas társadalmi törést okozott, melynek legnagyobb vesztesei maguk a családok voltak. A háborúból hazatért férfiak számára új kihívásént szolgált, hogy a harcokat követően hogyan és miként tudnak visszatérni korábbi foglalkozásukhoz vagy a munkaerőpiacra. A reintegrációs törekvések új kihívások elé állították az állami ellátórendszert és a helyi közösséget egyaránt. Az átmeneti időszakban az vált kérdésessé, hogy az egyes állami és civil szervezetek miként tudják támogatni a háborúból hazatért katonák társadalomba történő visszailleszkedését.

Kutatásom középpontjában Gyoma és Endrőd települések I. világháború következtében végbement, elsősorban társadalmi és kulturális folyamatai állnak. (Fontos megjegyezni, hogy a vizsgált időben Gyoma és Endrőd két különálló község volt, majd az 1982. évtől, az összevonást követően, találkozhatunk Gyomaendrőd településsel.) Előadásom elkészítéséhez a Békés Megyei Levéltárban található iratanyagok mellett a korabeli (helyi) sajtóanyagot használtam fel. Prezentációban a levéltári és a korabeli sajtó források segítségével azt szeretném bemutatni, hogy az első világháborúból hazatért katonák közül a volt iparosok műhelyeinek megnyitása és támogatása miként valósult meg. Továbbá arra is kitérek, hogy milyen egyedi és sajátos elemek és esetek voltak megfigyelhetőek a vizsgált településeken.

A KUTATÁS AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-22-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

Apponyi Albert jubileumi születésnapjai

Bauman Fruzsina Katalin

ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola

frusibauman@gmail.com

Apponyi Albert közéleti szereplésének kezdete és politikai pályafutásának nagyobb része a dualizmus korára nyúlik vissza, már ekkor országos népszerűségnek örvendett, azonban az első világháborút lezáró béketárgyalások magyar delegációjának vezetőjeként már országos kultuszának kiépülése volt megfigyelhető. A két világháború közti időszakban a külpolitika irányába fordult és 1921. júniusától a Népszövetségi Társaságok Missziójának alelnöke volt, majd 1923-tól a Népszövetségben fődelegátusként Magyarországot képviselte. A Horthy-korszakban Apponyi Albertnek három jeles születésnapját ünnepelte az ország, 1921-ben a hetvenötödiket, 1926-ban nyolcvanadikat és 1931-ben pedig a nyolcvanötödiket.

Előadásomban Apponyi kultuszának egyik meghatározó tényezőjét, jubileumi születésnapjait szeretném bemutatni. Felvetődik a kérdés mégis hogyan rendezhettek országos szintű ünnepségsorozatot egy olyan személynek, aki híres volt a Habsburg-hűségéről? A ceremóniák megszervezésénél kik, milyen társaságok töltöttek be vezető funkciót és ők hogyan kapcsolódtak az ünnepelthez? A rendezvények milyen „mentrend” szerint zajlottak? Az események általános bemutatása mellett az ünnepségek sajátosságaira hívom fel a figyelmet.

A Moesin ERM fehérje monomer aktinkötésének vizsgálata

Benke Réka

SZTE TTIK Biológia BSc

ELKH Szegedi Biológiai Kutatóközpont, Genetikai Intézet

reka.benke32@gmail.com

Az elmúlt évtizedek kísérletei bebizonyították, hogy az aktin nem kizárólag a citoplazmában található meg, hanem a sejtmagban is fontos funkciókat tölt be. Részt vesz a transzkripció aktiválásában és a génexpresszióban, a DNS-javító mechanizmusokban, és jelenléte számos kromatinmódosító és -átrendező komplexben is szükséges. Ma már tudjuk, hogy a sejtmagban több mint 30 aktinkötő fehérje található, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az aktin ellássa feladatát. Az egyik ilyen fehérje a Moesin, az ERM (Ezrin-Radixin-Moesin) fehérjecsalád tagja. A három paralóg mindegyike jelen van a gerincesekben, de gerinctelenekben, így az ecetmuslicában (*Drosophila melanogaster*) csak egy ERM, a Moesin expresszálódik. A Moesin szerkezetének tanulmányozásával világossá vált, hogy a C-terminális farok egy F-aktin kötőhely, mivel azonban a magi aktinkészlet körülbelül 80%-ban monomer aktint tartalmaz, feltételezhető, hogy a sejtmagi funkcióinak betöltéséhez a Moesin a G-aktin megkötésére is képes. Ezt a feltevést erősíti, hogy a humán Ezrin kapcsán már leírták a monomer aktin kötését. Ezért célul tűztük ki a *Drosophila* Moesin G-aktin kötésének vizsgálatát, a kötés helyének meghatározását Split-YFP kísérlet segítségével, amely két fehérje kölcsönhatását képes *in vivo* detektálni.

Plazmából izolált extracelluláris vezikulák Raman spektroszkópiai vizsgálata tumordiagnosztikai célból

Nagy Valentina

SZTE TTIK Immunológiai Tanszék

nagyvalen@gmail.com

A tumordiagnosztikai kutatások egyik fő iránya a nem-invazív, folyadékbiopszia alapú diagnosztikai módszerek fejlesztése. A különböző testfolyadékokban, így a vérben is megtalálható kis extracelluláris vezikulák (sEV) egyre nagyobb teret kapnak a tumordiagnosztikai kutatásokban. Szekréciójuk során a sejt típusától függően számos fehérje, lipid, nukleinsav és transzkripció faktor csomagolódik a vezikulákba. Ezáltal a sEV-k molekuláris mintázata tükrözi az azt kibocsátó sejtet és annak fiziológiai állapotát. A sEV izolátumok komplex molekuláris mintázata jól vizsgálható Raman spektroszkópiával, mely jelenleg egy kevésbé ismert, de ígéretesnek mutató rezgési spektroszkópiai módszer.

Kutatásunk célja megvizsgálni, hogy a különböző tumoros betegek vérplazmájából izolált sEV-k Raman spektruma alapján elkülöníthetők-e a vizsgált betegcsoportok.

A kutatás során összesen 82 plazmamintát vizsgáltunk meg öt betegcsoportból (glioblastoma multiforme, nem kisesejtes tüdődaganat agyi metasztázisa, meningeóma, vastagbél daganat, melanóma és lumbális porckorongsér, mint tumormentes kontroll). A sEV-ket differenciál centrifugálással izoláltuk és különböző módszerekkel karakterizáltuk. A mért Raman spektrumok analíziséhez Principal Component Analysis-Support Vector Machine (PCA-SVM) algoritmust használtunk. A klasszifikáció hatékonyságát szenzitivitás, specifitás és klasszifikációs hatékonyság értékekkel jellemeztük.

Az SVM modellel való klasszifikáció alapján megállapítottuk, hogy a vizsgált betegcsoportok 85-100%-os szenzitivitással és 81-100%-os specifitással különböztethetők meg. A klasszifikáció átlagos hatékonysága 92,96% volt.

Eredményeink alapján, a vérplazmából izolált sEV-k Raman spektroszkópiai elemzése ígéretes módszer lehet a különböző daganatos betegségek diagnosztizálására.

Az elhízás során fellépő gyulladásos folyamatok és metabolikus elváltozások vizsgálata zsírdús, illetve magas cukortartalmú diétán tartott egerekben

Rákóczi Bettina

SZTE TTIK

SZBK Biokémiai Intézet

rkcbetti@gmail.com

A nyugati társadalmakra jellemző étrend hatására egyre nő az elhízás mértéke, ami számos krónikus betegség fontos rizikófaktor. A fehér zsírszövetben nagy mennyiségben termelődő gyulladásos citokinek és adipokinek hatására egy alacsony szintű krónikus gyulladás alakul ki a szervezetben. Ez a folyamat feltehetően fontos szerepet játszik egyes betegségek kialakulásában, azonban az ezt alátámasztó sejtszintű és molekuláris mechanizmusok még nem teljesen tisztázottak. Jelen tanulmányunkban kimutattuk, hogy a zsírdús diéta nemcsak a fehér zsírszövetben, de a májban, barna zsírban és az agyban is jelentős változásokat okoz, melyeket a diéta fruktózzal történő kiegészítése tovább súlyosbít. A kísérlet során egerek egy csoportját zsírdús diétán (HFD- *high fat diet*), másik csoportjukat pedig a nyugati étrendet jobban modellező, magas zsír- és fruktóz tartalmú (HFD+F) étrenden neveltük. Az állatok testtömege jelentős emelkedést mutatott HFD hatására, amit a fruktóz még tovább fokozott. Hasonló változást tapasztaltunk a máj tömegét vizsgálva; a zsírmáj kialakulását hematoxin-eozin festett metszeteken is megerősítettük. Az elhízott állatok szérum koleszterinszintje is megemelkedett, azonban nem találtunk jelentős különbséget a HFD és HFD+F csoportok között. Glükóz intolerancia azonban csak a HFD+F diétán tartott állatokban alakult ki. Az agy-, máj-, fehér-, és a barna zsírszövetben bekövetkező génexpressziós változásokat qPCR segítségével követtük nyomon. Megfigyeltük, hogy egyes gyulladásos faktorok és citokinek expressziója megemelkedett ezekben a szövetekben HFD hatására, ami azonban még jelentősebb mértékű volt a HFD+F csoportban. Az agyban lejátszódó folyamatokat immunhisztokémiai festésekkel vizsgáltuk. A nyugati étrend hatására egyes állatok agyában meglepően magas volt a DCX pozitív sejtek száma, ami a neurogenesis erősödésére utal. Elképzelhető, hogy a folyamat az étrend által okozott károsodások kompenzálásaként aktiválódik, amit a HFD+F állatok alacsonyabb agymérete is alátámaszt.

Eredményeink megerősítik, hogy az elhízás során fellépő gyulladásos folyamatok és metabolikus változások az egész szervezetet érintik, és a tünetek különösen súlyosak a nyugati étrendet mintázó magas zsír- és fruktóz tartalmú diéta esetében. Kutatásunk hozzájárulhat a társadalmunkra jellemző életmód káros hatásai mögött álló sejtszintű és molekuláris mechanizmusok jobb megértéséhez, ami a későbbiekben elősegítheti az elhízás miatt kialakuló rendellenességek terápiás kezelését.

Ösztradiol-benzizoxazol hibridek antitumoros hatásának vizsgálata *in vitro* körülmények között

Nagy Ferenc István

SZTE TTK Biokémiai és Molekuláris Biológiai Tanszék

ferencistvann@gmail.com

Becslések szerint évente 12-14 millió új tumoros megbetegedést diagnosztizálnak, és kb. 10 millió halálesetet tulajdonítanak valamilyen rákbetegségnek világszerte. Bár a tumorsejtek ellen számos kezelési lehetőség létezik, az esetek nagy többségében kemoterápiát alkalmaznak első kezelésnek, és ezt egészítik ki valamilyen más eljárással (pl. sebészeti beavatkozás, radioterápia, immunterápia). A kemoterápiás kezelések során sajnos gyakran felmerülő probléma a rezisztencia kialakulása, amely következtében az alkalmazott szer egy idő után már nem tudja megfékezni a tumorsejtek proliferációját, éppen ezért szükségsszerű újabb és újabb kemoterápiás ágensek kifejlesztése. A természetben előforduló és szintetikus benzizoxazolok értékes eszközként szolgálnak a gyógyszertervezésben és -felfedezésben. A farmakológiailag aktív vegyületek széles skálájának alapvető szerkezeti motívumát képezik, beleértve számos potenciális rákellenes szert is. A természetes szteroidok kémiai módosítása módot ad az alapvegyület funkciójának megváltoztatására, és számos származék bizonyítottan rendelkezik antitumoros hatással. Éppen ezért jelen kutatásunkban több, mint harminc ösztradiol-benzizoxazol hibrid antitumoros hatását vizsgáltuk, *in vitro* körülmények között. A szintetizált vegyületek antiproliferatív hatását különböző humán tumoros (HeLa, MCF-7, PC-3, DU-145) és nem-tumoros (MRC-5) sejtvonalakon vizsgáltuk. Az elsődleges screenelést követően kiválasztottuk a leghatékonyabb szelektív vegyületeket és meghatároztuk azok IC₅₀ értékét, végül RT-qPCR-rel értékeltük apoptózis-indukáló képességüket.

Témavezető: Dr. Csontné Dr. Kiricsi Mónika

Potenciális mitokondriális diszfunkciók a pikkelysömörös tünetmentes bőr keratinocitáiban

Matiz Eszter

SZTE TTIK

matizeszter01@gmail.com

Bevezetés: A pikkelysömör a lakosság 1-3%-át érintő, krónikus gyulladásos bőrbetegség, ahol a betegek egészséges megjelenésű, tünetmentes bőrtületein a betegségre hajlamosító tényezők vagy a nem-léziós állapot fenntartását célzó elváltozások is megjelenhetnek. Ismert, hogy a tünetmentes bőr epidermális keratinocitái stresszhatásokkal szemben fokozottan érzékenyek. Kutatócsoportunk korábbi vizsgálatai arra utalnak, hogy a tünetmentes bőrben megváltozott kifejeződést mutató sejt-stressz folyamatokhoz köthető fehérjék érinthetik a mitokondriális funkciókat.

Célkitűzés: Munkánk során célul tűztük ki mitokondriális folyamatok összehasonlítását a pikkelysömörös tünetmentes és az egészséges bőr epidermális keratinocitái között.

Módszerek: A mitokondriális funkciók vizsgálatához először HaCaT keratinocita sejtvonal alkalmazásával optimalizálási kísérleteket végeztünk nagy felbontású respirométerrel. Ezt követően az egészséges donorok és pikkelysömörös betegek tünetmentes bőrtületeiről származó epidermális keratinocitákon alkalmaztuk az optimalizált módszereket. Ezzel párhuzamosan citospin preparátumokon immunfluoreszcens technikával megjelöltük a mitokondriumokat, és meghatároztuk a festés fluoreszcencia intenzitását.

Eredmények: A pikkelysömörös tünetmentes keratinociták mitokondrium festésének fluoreszcencia intenzitása, és az intenzívebben festődő sejtek aránya is szignifikánsan magasabb volt az egészséges keratinocitákhoz képest. Oxidatív foszforilációban és citokró-m-c felszabadulásban nem tapasztaltunk szignifikáns különbséget. Azonban a tünetmentes keratinociták CCCP-re (oxidatív foszforiláció szétkapcsoló) adott válasza csökkent volt, az oxidatív foszforiláció és „leak” respiráció során mért hidrogén-peroxid termelése pedig szignifikánsan magasabb volt az egészséges keratinocitákhoz képest.

Következtetés: Eredményeink arra utalnak, hogy a pikkelysömörös betegek tünetmentes bőrből származó keratinocitákban eltérő a mitokondriális funkció az egészséges keratinocitákhoz viszonyítva. Magasabb a mitokondriumok száma, bennük potenciális membránkárosodás lehet, és megváltozik a mitokondriumok kapcsoltága, ami hozzájárulhat a magasabb hidrogén-peroxid termeléshez. Ezek az elváltozások befolyásolhatják a tünetmentes keratinociták stresszhatásokkal szembeni érzékenységét. További vizsgálatunkkal arra keressük választ, vajon a megfigyelt mitokondriális diszfunkcióknak van-e szerepe a pikkelysömörös tünetmentes bőr nem-léziós állapotjának fenntartásában.

Rokonsági kapcsolatok meghatározása középkori mintákban

Nyerki Emil

SZTE SZAOK Gyermekgyógyászati Klinika és Gyermekegészségügyi Központ,
Genetikai Diagnosztikai Laboratórium

Magyarságkutató Intézet, Archeogenetikai Kutatóközpont

harmadikemil@gmail.com

Az archeogenetika napjaink egyik legyorsabban fejlődő tudományterülete, amely egyre nagyobb szerepet kap a történelem- és régészettudományi kutatásokban is. Sőt, egyes témák tekintetében már segédtudományként jelenik meg. Már viszonylag rossz megtartású régészeti mintákból is képesek vagyunk DNS-t kivonni, melynek analízise során fény derülhet a minta genetikai összetételére, származására. Az elmúlt pár évben egyre nagyobb szerepet kapott az analízisek során a rokoni kapcsolatok meghatározása. A kérdést a kutatók három irányból közelíthetik meg. A mitokondriális DNS elemzésével az anyai, az Y kromoszomális DNS elemzésével az apai ágú rokonságot lehet vizsgálni, míg a testi, vagyis autoszomális DNS vizsgálatával pedig a rokonsági fok határozható meg. Kutatómunkám során két módszerrel foglalkoztam: vizsgáltam, hogyan lehet archaikus minták esetében a jelenleg elérhető rokonságifok-meghatározó algoritmusokat fejleszteni, hogy minél távolabbi rokonok kimutatására alkalmasak legyenek, illetve Y kromoszómás vizsgálatok fejlesztésével foglalkoztam, melyek az úgynevezett Y filogenetikai fa építésében játszanak fontos szerepet. Módszerek bemutatása mellett előadásom során bemutatom, hogy az említett módszerek hogyan használhatóak középkori nemesi és uralkodói családok rokonságainak igazolására, mint például az Árpád-ház vagy a Báthory család.

A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM ÚNKP-22-3-SZTE-270 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

Előzetes genetikai eredmények a Kárpát-medencei szarmatákból

Schütz Oszkár^{1,2}, Maróti Zoltán^{2,3}, Nyerki Emil^{2,3}, Neparáczi Endre², Tihanyi Balázs², Kovács Bence^{1,2}, Maár Kitti^{1,2}, Varga Gergely², Alexandra Ginguța², Török Tibor^{1,2}

¹ SZTE TTIK Genetika Tanszék

² Magyarságtudató Intézet, Archeogenetikai Kutatóközpont

³ SZTE SZAOK Gyermekgyógyászati Klinika és Gyermek-Egészségügyi Központ
schutzoszi@gmail.com

Az orosz steppe szarmata csoportjairól már több tanulmány is beszámolt. A magyar Alföldre érkező szarmata törzsekről azonban még igen kevés genetikai adat áll rendelkezésünkre, így pontos eredetük és a környező népekkel fennálló kapcsolataik nem tisztázottak. A felmerülő kérdések megválaszolása céljából több mint 100 szarmata és hun kori egyén populáció genetikai vizsgálatát végeztük el. Kutatásunk során az általunk kinyert teljes genomokat együtt vizsgáltuk 17 már korábban közölt mintával is (Gnecchi-Ruscone et al., 2022), így próbáltuk egyesíteni az eddig fellelhető összes szarmatákhoz kapcsolódó genetikai adatot. Bemutatjuk, hogy a genetikai térképen a mintáink egy része az orosz steppei szarmaták közelébe esik, ugyanakkor nagyobb részük erős genetikai affinitást mutat a Kárpát-medence helyi lakosságához. A kis mintaszám ellenére olyan egyéneket is azonosítani tudtunk, akik jelentős kelet-ázsiai genetikai komponenssel rendelkeztek, mely a szarmaták és az ázsiai steppe közötti lehetséges kapcsolatokra utalhat.

**A „család”, a kulturális identitás, és az Alcatraz sziget
elfoglalásának kapcsolata Tommy Orange *There There*
című regényében**

Urbán Éva

DE BTK Angol-Amerikai Intézet

urbanevi99@gmail.com

Kutatásom témája a városi indián kulturális identitás a kortárs amerikai irodalomban. Elemzem a „család” sajátos fogalmát, mely jelentősen eltér a többségi társadalom értelmezésétől. Erre a célra Tommy Orange 2018-ban megjelent *There There* (magyar kiadás: *Sehonnai*, 2019) című regényét használom fel. A szereplők között lévő komplex kulturális és családi kapcsolatok leírásával Orange műve egyfajta szociográfiaként reflektál a kaliforniai Oakland városi indián közösségének mindennapjaira és problémáira, mely számos lehetőséget teremt az elemzéshez. A regényben szereplő tizenkét narrátor közül egy testvérpár, Opal és Jacquie történetzárait vizsgálom meg, és hasonlítom össze. A történelmi, kulturális, szociális háttér hatásai áthatják a szereplők sorsát, ilyen például az 1969-es Alcatraz-sziget elfoglalása, vagy az 1978-as gyermekjóléti törvény (ICWA) hatása az indián gyermekek adoptálására. Előbbi történelmi trauma formájában jelenik meg Opal és Jacquie felnőtt korában mindaz, amit a szigeten gyermekként átéltek. Később életük során mind a ketten közvetlenül érintettek az ICWA-val kapcsolatban, hisz Jacquie örökbe ad egy gyermeket, míg Opal örökbe fogadja nővére három unokáját. Történeteiken keresztül bemutatom hogyan találunk vissza városi indián identitásukhoz, és milyen formában van jelen a család az életükben.

A város mint emlékezet az 1989-es rendszerváltozás tükrében a kortárs női lengyel prózában

Gaál Gabriella

PTE BTK Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola

gagab95@gmail.com

A kutatás abból a hipotézisből indul ki, hogy a városi és földrajzi terek politikai, kulturális és szociális reflexiók, ennek következtében a városkép minden esetben a történelem hangbeli lenyomata is. A települések térbeli megjelenései, az épületek néma nyomai kivetülései a társadalmi válságnak és a történelmi korszakoknak, a városnak külön szótára és nyelvezte van, amit az épületek, a terek tükröznek. Ezek a „beszélő” városok nyitottak térben és időben, illetve az ön-élet-írás színtereivé válnak, mivel a város terei megpróbálnak kifejezési formákat találni az el nem mondott traumák láttatására.

A vizsgálódás legfontosabb kérdésköre, hogy milyen sajátos lehetőségei és kihívásai vannak a lengyel kortárs női irodalomnak a társadalmi emlékezet mobilizációjára, a traumatikus múlttal való szembenézés lehetőségeinek megteremtésére. Olga Tokarczuk: *Dom dzienny, dom nocny* (Nappali ház, éjjeli ház) és Joanna Bator Piaskowa Góra (Homokhegy) című regényeiből vett példák segítségével mutatom be az emlékezet és a múltfeldolgozás viszonyát Lengyelország kelet-közép-európai történelmi kontextusában. Kiváltképp a második világháborút és az 1989-es rendszerváltozást érintő történelmi eseményekre való reflektálás mikéntjeire térek ki.

A kutatás további célkitűzése, hogy feltárja, az 1989 utáni lengyel női irodalom hogyan próbál részt vállalni a huszadik századi nagy társadalmi traumák feldolgozásában, továbbá hogyan ad hangot az eddig elfojtott, néma tapasztalatoknak, és miként fejezi ki az egyes társadalmi csoportok vagy éppen egyének viszonyát a környezetükkel.

Misztikus dadogás – A *Halotti Pompa* mint traumaszöveg és barokk liturgia

Csondor Soma

PTE BTK Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszék

csondorsoma@gmail.com

Visy Beatrix a következő gondolattal zárja Borbély Szilárd *A Testhez* című kötetéről szóló tanulmányát: „felvethető, hogy a megfogalmazott kérdések súlya, metafizikai hangoltsága által Borbélynál a trauma ontológiai távlatot kap, a versekben a létezés mint trauma áll előttünk.”¹ Előadásom egyrészt ezt az inspiráló konklúziót szeretné kiterjeszteni a *Halotti Pompára*, másrészt azokra a poétikai eljárásokra kíván rámutatni a műben, amelyek mentén a trauma metafizikai mélységhez jut. Meglátásom szerint ugyanis e korábbi verseskötetben az ontológiai távlat nem pusztán az érintett kérdések súlyában és hangoltságában mutatkozik meg, hanem szervesen következik a megidézett beszédsszituációból és szöveghagyományból is. Azt állítom tehát, hogy Borbély e versgyűjteményben két, egymástól látszólag távoleső irodalmi beszédformát integrál, a traumaszövegek és a barokk liturgia megszólalásmódját, melyek analógiája és összevonása segítségével igyekszik megragadni az egyszerre személyes és kollektív, végső soron ontológiai traumatapasztalatot.

Előadásomban röviden áttekintem, hogy milyen érvek mentén viszonyulhatunk a *Halotti Pompához* traumaszöveggént és mely sajátosságai kötik a barokk liturgikus (temetési) beszédmódhoz. Rávilágítok, hogy a kötet milyen párhuzamok mentén ötvözi a két kiemelt beszédformát, vagyis, hogy a traumaelbeszéléssel kapcsolatos problémák milyen szélesebb eszmetörténeti hagyományban válnak ontológiai kérdésekké, végül szorosabb szövegvizsgálatokon keresztül mutatom be ennek a sajátos, kettős poétikának a működését.

¹ Visy Beatrix, Trauma, test, nyelv, *Jelenkor*, 2019/3, 321.

„A megismételhető dolgok értéke” – Mennyit ér a lóerő?

János Emília

PPKE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola

dr.janos.emilia@gmail.com

E. L. Doctorow világsikerű, fikcionalizált történelmet reprezentáló regénye, a *Ragtime* (1975) a századelő Amerikájának, a ragtime-korszak lenyomata – amikor Amerika a bevándorló néptömegek révén valóságos kulturális olvasztótégellyé vált.

A recepciótörténetben a regényről a német Heinrich von Kleist *Michael Kohlhaas* (1810) című kisregényének parafrázisaként is beszélhetünk. A *Ragtime*-ban Kohlhaas lovai a modern Coalhouse 20 lóerős Ford T-Modelljévé lényegülnek át. A színes bőrrű, tisztességes, ismert és anyagilag elismert zongoristát, az amerikai bevándorló kisember idealizált alakját, Coalhouse Walkert New Yorkba tartva, egy önkéntes tűzoltóság előtti áthaladásért vámfizetésre kötelezik. A korszak státuszszimbólumának számító autóban és tulajdonosában a tűzoltók meglátják a valóra vált amerikai álmot, miközben szembesülnek saját beteljesületlen céljaikkal, és tehetetlen dühükben meg akarják leckéztetni a zenészt.

Henry Ford álma az volt, hogy a T-Modell népautóvá, bárki számára megfizethetővé és elérhetővé váljon, az autó így az egyenlőség/egyenrangúság szimbóluma is volt. Ford „*olyan masinát hozott létre, amely a végtelenségig ismétli önmagát,*” és az új termelési modell révén forradalmasította az autógyártást, ez pedig nemcsak Amerikában, hanem a világ gazdaságában is paradigmaváltást jelentett. A gyáros valós célja azonban a minél nagyobb profit elérése volt, ezért a bevándorló, többnyire képzetlen, alapvető motivációjú embertömeget a Taylor-féle tudományos módszereket alkalmazva modern rabszolgává tette. Doctorow a regényében ezekre a jelenségekre is felhívja a figyelmet.

Valójában mekkora az értéke egy megismételhető dolognak: mennyit ér a T-Modell Fordnak, az amerikai néptömegnek, és mennyit Coalhouse-nak? A regényt ebből az új aspektusból, az új termelési modell, és annak következményei – vagyis két, látszólag különböző diszciplína, az irodalomtudomány és a szervezés-vezetés tudománya – ötvözetében kívánom görcső alá venni.

Halálábrázolás a gyerek- és ifjúságiszínház bábelőadásában

Bálint Zsófia

SZTE BTK Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

balint.zsofi97@gmail.com

Ahogy a gyerekirodalom az utóbbi néhány évtizedben egyre direkter módon tárgyalja a gyerekeket és kamaszokat foglalkoztató problémákat, azzal párhuzamosan – a gyerekirodalom és a színház egymásra hatásának köszönhetően – a kortárs gyerekszínház is beemel olyan meséket és drámákat, amelyek középpontjában egy-egy trauma feldolgozása áll. Különösen igaz ez a kijelentés a bábszínházra, mivel a báb az összes színházi forma közül talán a legalkalmasabb arra, hogy a báb metaforáin és absztrakcióján keresztül dolgozzon fel olyan témákat, amelynek mélyebb megértéséhez egyfajta eltávolodás szükséges.

Előadásom célja olyan bábszínházi előadásoknak az elemzése, amelyek a gyerekeket és kamaszokat érintő tabutémák közül talán a legnehezebben megragadhatót és feldolgozhatót, a halált tárgyalják. Az előadásokat a 2021. és 2022. évi THEALTER Fesztivál műsorából választottam ki, mivel a fesztivál a kortárs független színház egyik fontos gócpontja, így módon az elemzett darabok bizonyos fókig reprezentatív mintának tekinthetők a kortárs magyar gyerek- és ifjúsági bábszínház sokszínűségére vonatkozóan. Az általam elemzett előadások a kortárs gyerekirodalom és a színház kooperációjának példái, kortárs mesék vagy regények adaptációi. *A halhatatlanságra vágó királyfi*, a *Kacska*, *Halál, Tulipán* és a *Szólít a szörny* a bábszínház eszközein és szimbólumrendszerén keresztül a halál különböző megközelítési/feldolgozó lehetőségeit mutatják meg. Előadásomban a következő kérdéseket igyekszem megválaszolni: Hogyan lehet beszélni a halálról a gyerek-, kiskamasz és kamasz közönségnek? Milyen megközelítési módokat alkalmaznak a választott előadások? Hogyan használják az előadások a báb absztrakt létét és a bábszínház különböző jelentésrétegeit? Kimutathatóak-e hasonlóságok, mintázatok az előadások halálábrázolásaiban?

„A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM ÚNKP-22-2-SZTE–29. KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSzíROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

Eltérő alapanyagból készített virslik szín- és színtabilitás elemzése

Mihalkó József^{1,2}, Vargáné Nagy Gabriella Zsófia¹, Kulcsár Tamás¹, Erdei Bálint¹

¹ SZTE MK Élelmiszermérnöki Intézet

² MATE Élelmiszertudományi Doktori Iskola

mihalko@mk.u-szeged.hu

A kutatómunkánk céljaként a különböző alapanyagokból származó virslik színjellemzőinek és színtabilitásának elemzését foglalmaztuk meg. A virsli termékek színmérését a MINOLTA CR-300 CROMAMETER felületi színmérő műszerrel végeztük a termékek friss vágási felületén. A színjellemzőket a különböző virsli fajtákat tekintve, 5 különböző metszéslapon mértük. Emellett megvizsgáltuk a minták színtabilitását is, 10 percenként megmértük a színjellemzőket, a vizsgálat ideje 180 perc volt. A mintákat két külön üveglapra raktuk, amelyikből az egyiket a mérés során hűtőben (2 °C-on), sötétben tároltuk, a másikat viszont általunk elkészített hűtőpult jellegű tálcára, megvilágítva helyeztük. A hűtőben tárolt mintákat külön-külön frissentartó fóliába csomagoltuk. Ezzel azt kívántuk nyomon követni, hogy a különböző alapanyagú termékek színe a tárolás alatt hogyan változnak.

A méréseink során 4 különböző alapanyagból készített virslit – sertésvirslit, csirkevirslit, pulykavirslit, illetve virslinek nem nevezhető natúr szójából készült mintát – használtunk fel.

A méréseink elvégzésével megállapítottuk az eredményekből, hogy a termékek többségénél az alkalmazott színezékeknek köszönhetően nincs vagy csak alig van szemmel látható különbség, függetlenül az alapanyag fajtájától és mennyiségétől. A virslik színtabilitásának vizsgálata során a minták alkalmazott alapanyagainak színinger-különbségük alapján történő összehasonlításakor megállapítható az, hogy egy esetben jól észrevehető különbség volt minden egyes vizsgálati időpontban, a másik öt esetben nagy különbség jelentkezett. Emellett a tárolási módok között vannak színben jelentkező eltérések az idő előrehaladtával. Itt azonban nem nagy különbség fordult elő 3 órát követően.

Összességében elmondható, hogy a sötétben tárolt minták színtabilitása jó volt, sőt a megvilágítva tárolt mintáknál jobb. A hús színpigmentje ugyanis a tárolás alatt, a fény és a levegő oxigénjének hatására bomlik, a színe barnássá alakul.

Párlatok és alapanyagaik élelmiszerbiztonsági kockázata

Lőrincz Ádám, Dr. habil. Szabó P. Balázs PhD.,
Dr. Szepesi-Bencsik Dóra PhD., Szőke-Trenyik Eszter, Varga Krisztina
SZTE MK, SZTE TTIK
lorincz@mk.u-szeged.hu

A különböző alkoholos italok fogyasztása egyidős az emberiséggel. A történelem során számtalan alapanyagból számtalan különböző alkoholtartalmú italt fejlesztettek ki. Kezdetben az alacsonyabb etanoltartalmú italok, mint a sör és a bor fogyasztása volt jellemző. A töményebb italok (égetett szeszek) készítését a desztilláció feltalálása tette lehetővé. A desztillációval készült italok új élelmiszerbiztonsági kihívások elé állították a fogyasztókat. A lepárlással készült italok két legfőbb szennyező anyaga a réz és a metanol. Ezeknek a mérgező szennyezőanyagoknak a jelenléte közismert és az ipari és házi főzők is törekednek ezek minimalizálására. A modern analitikai technika egyre több szennyező anyagra hívta fel a kutatók figyelmét.

Ezek az anyagok jellemzően két forrásból tudnak bele kerülni az alapanyagokba. Az agrotechnikából peszticidmaradványok juthatnak a különböző gyümölcs-, zöldség- és gabona-alapanyagokba. A raktározás és termelés során pedig a különböző penészek támadhatják meg az alapanyagokat. A különböző törzsek változatos micotoxinokat képesek termelni, melyek károsíthatják a fogyasztók egészségét. Előadásom során ezeket a veszélyek egy részét szeretném bemutatni.

Mikroalgák felhasználása élelmiszerekben

Varga Krisztina

SZTE MK Élelmiszermérnöki Intézet

vargak@mk.u-szeged.hu

A növekvő népesség fenntartható életviteléhez és az egyre jobban előtérbe kerülő élelmiszerhiány leküzdésére a mikroalgákat, a megfelelő táplálkozás innovatív forrásának tekintik. Ahogy minden más területet, úgy az élelmiszeripar is az innováció viszi előre, a mikroalgák jó jelöltként szolgálhatnak, hisz a fogyasztói igények is egyre nőnek a „természetes” élelmiszerek iránt. Távol-keleti országokban a mikroalga alapú termékek ismertek és kedveltek. Mindazonáltal felhasználásuk élelmiszeripari termékekben Európában még mindig korlátozott, ez egyrészt az európai gasztronómia hagyományaiból eredeztető, hisz nem használatosak az ilyen típusú összetevők, emellett az európai jogszabályok igen szigorúak az új élelmiszerek tekintetében.

Vizsgálatom során a különböző mikroalgával készült termékek tanulmányozásával foglalkoztam élelmiszeripari termékek körében. A vizsgálatok a beltartalmi érték fokozását, az állagra gyakorolt hatást és az érzékszervi analízist helyezték előtérbe. A mikroalgákat általában por formájában adták az alapanyagokhoz, a porítás történhetett liofilizálás, berendezésben vagy napon történő szárítás után. Ismertek olyan kísérletek is, melyben fehérjeporként kerültek az élelmiszerbe. A termékek előállításánál során leggyakrabban két mikroalga fajt alkalmaztak, az egyik *Arthrospira platensis* és a *Chlorella vulgaris*, melyeket 1-10%-ban dolgoztak a termékekbe. Közös jellemzőjük a magas fehérjetartalom és a kimagasló beltartalmi érték.

A mikroalgával történő dúsítás minden esetben növelte az adott élelmiszer antioxidáns aktivitását, fehérje- és fenoltartalmát, vagyis jobb táplálkozásbiológiai értékekkel rendelkező terméket eredményezett. Az érzékszervi bírálat során kedvező értékelést kaptak. Az eredményeket összevetve elmondható, hogy a legkedvezőbb mikroalga mennyiség a 0,5-2/100g. Az ennél magasabb mikroalga tartalom már halas ízt eredményezett az élelmiszerben, ugyanakkor halalapú készítményekben ki lehetne használni ezt a lehetőséget.

Hazai és nemzetközi szinten is érdemes megismertetni és népszerűsíteni a mikroalgákat és az ezekből készült vagy dúsított termékeket, hisz az emberi szervezetre jótékony hatást gyakorolnak, ezenkívül alkalmazásuk előnyt jelent környezeti és gazdasági szempontból, hisz a környezet helyzetének súlyosbodása komoly problémát eredményez, melyre megoldás lehet, mint fenntartható fehérjeforrás és élelmiszeripari összetevő.

Azonos üzemből származó gyártói és sajátmárkás sertéshúsból készített virslik, illetve párizsik összehasonlító elemzése

Erdei Bálint¹, Kulcsár Tamás¹, Mihalkó József^{1,2}

¹ SZTE MK Élelmiszermérnöki Intézet

² MATE Élelmiszertudományi Doktori Iskola

ebalint0119@gmail.com

Kutatómunkánk során 4 virslit és 6 párizsit hasonlítottunk össze különböző szempontok alapján, melynek során megvizsgáltuk többek között azt, hogy mennyi valóságalapja van a termékkel kapcsolatos negatív híreszteléseknek. A különböző mérési eredmények alapján igyekeztünk felállítani egy sorrendet a két termékcsoport mintái között, valamint összefüggést találni az ár-érték és a hústartalom között.

A mérésekhez egy azonos gyártó 4 különböző márkajelzéssel forgalmazott sertésvirslijét (1 gyártói, illetve 3 kereskedelmi vagy sajátmárkás virslit) szereztük be. Valamint 6 különböző csomagolt sertéspárizsit – melyből 2 darab a gyártói, míg 4 db párizsi a sajátmárkát képviselték – használtuk fel. Csomagolásukon minden esetben szerepelt a PICK Szeged Szalámigyár és Húsüzem Zrt. üzemének címe vagy a (HU 007 EK) gyártói jelölése.

Az első lépésként a termékek 100 grammra vonatkoztatott fogyasztói árát hasonlítottuk össze, majd megvizsgáltuk a címkéken szereplő adatokat, melyeket a 48/2016. (VII. 18) FM rendelet virslikre és párizsikra vonatkozó határértékeivel vetettünk össze. A továbbiakban sor került egy műszeres kémiai összetétel meghatározására, színmérésre, állománymérésre is. A műszeres mérések mellett érzékszervi bírálaton is részt vettek a termékek, melyre 17 fő bevonásával került sor.

Összességében megállapítható volt a kapott eredmények láttán, az esetek többségében – 100 grammra vonatkoztatott fogyasztói ár, címkén feltüntetett információk, átmérő, CIELab-színjellemzők, keménység és rugóállandó értékek, valamint érzékszervi szempontok esetén – a gyártói és kereskedelmi vagy sajátmárkás termékek között eltérések tapasztalhatók, többségében a gyártói márkás termékek javára.

A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM ÚNKP-22-2-SZTE-200 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

Különböző húsalapanyagokból készített húskészítmények összehasonlító elemzése

Kulcsár Tamás¹, Erdei Bálint¹, Mihalkó József^{1,2}

¹ SZTE MK Élelmiszermérnöki Intézet

² MATE Élelmiszertudományi Doktori Iskola

tamaskulcsar500@gmail.com

A húspár egyik legjellegzetesebb terméke a párizsi vagy parizer, amely nagyon megosztja a fogyasztókat, a gyerekek többnyire szeretik, azonban leginkább a felnőtt emberek igyekeznek elkerülni ezt a húskészítményt az összetétel, valamint a gyártástechnológia mivolta miatt.

A húskészítmények (pl. párizsi, virsli) gyártása során alapanyagként felhasználhatjuk a színhús mellett többek között a gépi csontozású húst (*Mechanically Deboned Meat*, röviden MDM) és a csontokról mechanikusan lefejtett húst (*Mechanically Separated Meat*, röviden MSM), azonban ez utóbbit bizonyos előírások miatt nem tekinthetjük húsnak.

A kutatómunkánk céljait az tűztük ki, hogy a csirkehúsfilé, csirke MDM és baromfi MSM alapanyagokból készült párizsik jellemzőit összehasonlítottuk egymással.

A méréseink során vizsgált húsalapanyagaink közé csirkemellfilé, csirkemell MDM és baromfi MSM tartozott. Emellett a termékgyártáshoz felhasználtunk még vizet, szalonnát, nitrítés sókeveréket, valamint tetranátrium-pirofoszfátot (Solupratot). 1 keverés 400 g volt. Az elkészült termékeket pedig konzervdobozba töltöttünk, és így módon hőkezeltünk (vízfürdőben 75 °C-on 65 percig). A hagyományos bélbetöltés helyett azért használtuk ezt az eljárást, mert a kísérleti termékek kis mennyisége miatt jelentős mennyiségű technológiai veszteséggel kellett volna számolni.

A vizsgált termékjellemzők közé tartoztak a minták lékiválásának mérése, műszeres analitikai vizsgálata, színmérése, állománymérése, vízaktivitásának meghatározása, pH-mérése, valamint érzékszervi bírálata. Vizsgálataink kiértékelését követően arra a következtetésre jutottunk, hogy az MSM-mel történő termékgyártás esetén egy gyengébb minőségű terméket tudunk előállítani azonos mennyiségű húsalapanyag felhasználása esetén, amivel javítani igazából több adalékanyag (pl. kármínsav, tetranátrium-pirofoszfát) felhasználásával lehetséges.

A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM ÚNKP-22-1-SZTE-197 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

Jósika Miklós Abafi című regénye magyar és világirodalmi kontextusban

Varga Anikó

SZTE BTK Magyar Irodalmi Tanszék

ancsivarga07@gmail.com

A Jósika Miklósról szóló újabb – 1990 utáni – irodalomtudományos munkákban szinte kötelező diszkurzív elemmé vált az arra való hivatkozás, hogy Jósika mennyire elavult szerző, akinek művei részben esztétikai, részben egyéb, külső okokból adódóan kikoptak a kánonból, kiszorultak az irodalmi érdeklődés homlokteréből. Előadásom elsődleges célja a perújrafelvétel, a legismertebb s egyben legtöbbet elemzett Jósika-regény, az *Abafi* értelmezésének kimozdítása a kizárólagosan a Walter Scott-i hagyományt követő történelmi regény kódja szerinti olvasásból. Ezt a kérdéskört több szempontból igyekszem körüljárni, végig fenntartva egyfajta kettős horizontot, a nemzeti és világirodalmi tendenciák párhuzamos vizsgálatát. Először a hazai viszonyokra koncentrálok: egyrészt arra, hogy az *Abafi* mennyiben illeszkedik az 1830-as évek magyar regényesztétikai – elsősorban Bajza Józsefnek *A' román-költésről* szóló értekezése alapján rekonstruált – szempontrendszeréhez, másrészt pedig arra, hogy milyen viszonyban áll a mű a kortárs, illetve valamivel korábbi magyar regény(kísérlet)ekkel. Ezután rámutatok azokra a kapcsolódási pontokra, amelyek paratextuális, narratológiai vagy történetelemek szintjén más nyugat-európai regénymintákhoz (pl. a voltaire-i pikareszkhez, a goethei *Bildungsroman*hoz vagy a balzac-i szalonregényhez) kötik a szöveget, és lehetséges új interpretációs irányokat jelölnek ki. Kitérek arra is, hogy Jósika hogyan vegyíti mindezen eltérő műfaji kódokat a Scott-féle történelmi regény paradigmájával, valamint hogy milyen eljárásokat alkalmaz „meghonosításukra” a magyar irodalomban.

Életképek – életterek: A helyszín kérdése az Életképek novelláiban

Csikós Gréta

SZTE BTK Magyar Irodalmi Tanszék

csikos.greti@gmail.com

Az Életképek a szabadságharc előtti időszak egyik legmeghatározóbb magyar szépirodalmi orgánuma, az általa közölt elbeszélések nemcsak a közízlésre, hanem ezáltal a kapitalizálódó irodalmi életre is hatással voltak: egyfajta mintaként szolgáltak – az olvasóközönség körében sikeres novellák „receptjét” közvetítették. Előadásom homlokterét - az angolszász *Periodical Studies* módszertanát alkalmazva – a hetilapban megjelent elbeszélések helyszínének vizsgálata képezi: arra a kérdésre keresem a választ, hogy milyen módon befolyásolja a novellák cselekményének jellegét, az ábrázolt szereplőket, s ezek történetben betöltött funkcióját a megjelenített környezet. A különböző településfajták mentén három, más-más irodalmi beszédmódhoz, hagyományhoz köthető tendencia körvonalazódik: (1) a kis- vagy nagyvárosi helyszín nagy valószínűséggel feltételezi a polgári-biedermeier stílust; (2) a vidéki kastélyokat megjelenítő novellák általában a gótikus irodalom jegyeit hordozzák magukon; (3) a korban újdonságként hatott a falusi szcéná és társadalom beemelése az irodalmi beszédbe – Petőfi és Jókai novellái Berthold Auerbach falusi történeteivel lépnek párbeszédbe.

Az asszony, akit mindenki ismer – Fráter Erzsébet a kulturális emlékezetben

Rétfalvi P. Zsófia

PTE BTK Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola, Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

zsofi200@gmail.com

Fráter Erzsébetet (1827–1875), Madách Imre feleségét számos jelzővel illették a 19. század második felétől egészen napjainkig. Megszámlálhatatlan az a publicisztikai és tudományos igényű írt szöveg, amely a feleség személyiségét állítja vizsgálatának fókuszába. Alakjának emlékezete azonban sok szempontból kérdéseket vet fel, hiszen önmaga sohasem tudott reflektálni a róla kialakult kép(ek)re, és nem hozott létre olyan egodokumentumokat sem, amelyekkel ütköztetni lehetne a különböző portrékat.

A kutatás célja Fráter Erzsébet kulturális emlékezetben megképződött pozíciójának tágabb feltérképezése. A vizsgálatban központi szerep jut a 19. század végi, 20. század eleji sajtóorgánumban megjelent publicisztikáknak, valamint a személyéhez kapcsolódó kultuszképző gyakorlatoknak (például: szépirodalmi reprezentációknak, emlékkonferenciáknak, emlékkiállításoknak).

Jelen előadásban – utóbbi vizsgálati szemponthoz kapcsolódóan – Kertész Erzsébet *Zöldfa utca 38.* című, ifjúsági regényét, „csíkos könyvét” vizsgálom az egyéb híres nőalakokat felvonultató sorozatának kontextusában. Valamint a karakterábrázolást tekintve egyéb szépirodalmi szövegek (például. Harsányi Zsolt: *Ember küzdj’...*, Mohácsi Jenő: *Lidércke*) is fontos szerepet kapnak.

Varázslatos együttállás – A cselédség motivikus megjelenése Kosztolányi Dezső és Csáth Géza korai novellisztikájában

Tóth Bálint

SZTE BTK Magyar Nyelvi és Irodalmi Intézet, Magyar Irodalmi Tanszék

toth.balint.university@gmail.com

Előadásom centrumában a cselédség irodalmi motívumként való használata áll Kosztolányi Dezső és Csáth Géza korai novellisztikájában. Ezeket a párhuzamokat a két kötet közti összefüggések tágabb értelmezésébe helyezem. Ezáltal kitérek a vizsgált szerzők életrajzainak idekapcsolódó történéseire, a kiadástörténetre, a kötetek fogadtatástörténetére. Megvizsgálom a két kötet közös vonásait, melyek közül az egyik legfontosabb épp a cselédség. Jelentős motívum ez Kosztolányinál, a legkanonizáltabb ilyen írásműve az *Édes Anna*. Ám már jóval előbb, a pályája ezen korai szakaszában, első novelláiban megjelenik a cseléd mint motívum. A prózapoétikai közösségeket is szemügyre veszem két szövegóriás, a *Vers-tárgyak* (Kosztolányi) és a *Mesék, amelyek rosszul végződnek* (Csáth) esetében.

Dolgozatomat alapvetően Szajbély Mihály, Szegedy-Mászák Mihály és Arany Zsuzsanna monográfiáira, illetve a Szilágyi Zsófia és Tóth-Czifra Júlia által szerkesztett és sajtó alá rendezett Kosztolányi Dezső Összes Művei Kritikai kiadás 13. kötetére építettem.

Témavezető: Prof. Dr. Szilágyi Zsófia

**Amikor a fűző lazulni kezdett – A 20. században jellemző
nőkkel szembeni elvárások és az új lehetőségek megjelenése
Bródy Lili *A Mancí* című regényében**

Udvardi Kiara

SZTE BTK Magyar Irodalmi Tanszék

kiaraudvardi@gmail.com

Dolgozatom témája a huszadik századra jellemző, nőkkel szemben támasztott elvárások, így például az öltözködés, házasodási szokások és a karrierépítési lehetőségek – valamint az ezzel kapcsolatos hiedelmek – megjelenése Bródy Lili 1932-es első regényében, *A Manciban*, valamint a szerzőről életében.

A huszadik század előtt a nők egyetlen boldogulási lehetősége a férjhez menés volt. A minél rangosabb – és ezzel együtt magasabb jövedelmű – férj elérésének érdekében számtalan dolgot meg kellett tenniük a nőknek; a szüzesség és az ideális külső hatalmas érték volt. A lehető legtökéletesebb megjelenést szépségápoló porokkal, krémekkel, és olyan kényelmetlen ruhadarabokkal próbálták elérni, mint a fűző. Az előző évszázad első felében azonban a nők számára is megnyílt a munka, a továbbtanulás, a karrier lehetősége, és ez rengeteg újdonságot hozott magával. Azzal együtt, hogy kaphattak saját fizetést, a házassághoz fontos elvárások is átalakultak. Mint minden nagy változásnál, úgy a feminista mozgalmak megjelenésénél is volt egy átmeneti időszak. A vélemények megoszlottak. Egyesek eleinte úgy gondolták, hogy a nők nem képesek arra, mások azt hitték, hogy a munkával járó erőfeszítések kifejezetten ártalmasak az egészségre. A nők egy csoportja lelkesen vetette magát a tanulásba, sokan gépírókisasszonyok vagy cselédek lettek, de már akadtak orvosok, mérnökök is.

Ez az átmeneti időszak zajlott az 1900-as évek első felében, ekkor élt Bródy Lili, s erről az időszakról ad korrajzot *A Mancí*.

Vannak-e Török Sándornak delfinjei?

Kaiser Zsanett

SZTE BTK Magyar Irodalmi Tanszék

zsanett.kaiser@gmail.com

Előadásom középpontjában Török Sándor *Kököjszi és Bobojsza* című meseregényének szövegváltozatai állnak. Ez a mű 1939-ben jelent meg először, ezt követően pedig 1978-ban, immár számos ponton eltérő szöveggént. Ebből a változatból, többek között, hiányzott a vallásosság erős jelenléte, az apa karaktere pedig sokkal kevésbé volt agresszív. Legutóbbi kiadása 2020-as, melyben ismét az eredeti szövegváltozatot adták ki, holott az ultima manus elve nem ezt követelné.

Az előadásban a két, eltérő szövegű kiadást hasonlítom össze, és próbálok választ adni arra a kérdésre, vajon a változtatásokkal tényleg egy megcsonkított kiadás jött-e létre, amit jobb is lenne elfelejteni, vagy esetleg egy olyan mű, ami több pontjában is felülmúlta az elődjét. Továbbá utánajárok, hogy itt valóban a delfinizálás esete áll-e fenn, ahogy azt többen is állítják, vagy a szerző önként írta át a művét, hogy a folytatás kiadását megkönnyítse.

Kutatásomban segítségemre lesznek korabeli cikkek, illetve Török Sándor más gyerekirodalmi művei is (*Gilikoti, Csilicsala csodái*), melyekkel nem csak a kérdéseimre kísérek meg választ adni, de munkásságának újbóli felfedezéséhez is szeretnék hozzájárulni.

Gömbszimmetrikus téridők nagyfrekvenciás sugárzás jelenlétében

Kovács Ádám

SZTE TTIK Elméleti Fizika Tanszék

adam010313@gmail.com

Az általános relativitáselméletben a gravitáció forrása minden anyag és energia, melyek energia—impulzus-tenzora az Einstein-egyenleten keresztül határozzák meg a gravitációt. A gömbszimmetria feltevése nagyban egyszerűsíti a tárgyalást. Az egyik legegyszerűbb energia—impulzus-tenzor a null por, mely sugárzást ír le nagyfrekvenciás közelítésben. Ebben a közelítésben a sugárzás hullámhossza jóval kisebb a téridő görbületi sugaránál, így a sugárzási mező belső fejlődése nincs hatással a gravitáció dinamikájára. A null por tehát tetszőleges polarizációjú, egyirányú hullámok inkoherens szuperpozíciójának tekinthető, mely nagyfrekvenciás közelítésben modellez elektromágneses vagy gravitációs hullámokat.

A null por által generált gömbszimmetrikus téridőt P. C. Vaidya írta le 1943-ben. Alakja emlékeztet az Eddington—Finkelstein-koordinátákban felírt Schwarzschild-téridőre, azzal a különbséggel, hogy a tömeg helyét egy advanszált vagy retardált időtől függő függvény veszi át. Előbbi esetben a tömegfüggvény monoton növekszik, amit befelé haladó sugárzás okoz. Utóbbi esetben a tömegfüggvény csökkenő, a sugárzás kifelé halad, ez egy sugárzó égitest külső tartományát írja le.

Míg a Schwarzschild-téridő felírható idő- és térkoordináta, null- és térkoordináta vagy két nullkoordináta segítségével is, a Vaidya-téridő dupla nullkoordinátás alakja csak speciális (lineáris vagy exponenciális) tömegfüggvény esetén ismert. A dupla null alak a téridő kauzális szerkezetének vizsgálatában fontos.

Előadásomban reprodukáltam a Vaidya-téridő dupla nullkoordinátákba transzformálásának menetét, melynek részletei nem találhatók meg a szakirodalomban. Ennek célja kettős volt. Egyrészt szeretném megvizsgálni, hogy vannak-e más tömegfüggvények is, melyek esetén lehetséges a transzformáció. Másrészt szeretnék olyan tömegfüggvényt találni, aminél a transzformáció végrehajtható a Vaidya-téridő legegyszerűbb általánosításában, az elektromosan töltött Vaidya-téridőben. Ezen vizsgálatok folyamatban vannak.

A foszfor, mint központi atom S_N2 és proton-transzfer reakcióban: a $F^- + PH_2Cl$ reakció dinamikájának elméleti modellezése

Giricz Anett

SZTE TTK Fizikai Kémiai és Anyagtudományi Tanszék

giricz.anett@gmail.com

A $F^- + PH_2Cl$ reakció energetikájának különböző kvantumkémiai elektronszerkezet-számító módszerekkel történő feltérképezése során 5 minimumot és 4 átmeneti állapotot azonosítottunk. Ezt követően a csoportunkban kifejlesztett ROBOSURFER programcsomag segítségével egy analitikus globális teljes dimenziós potenciálisenergia-felületet (*potential energy surface*, PES) fejlesztettünk ki, amelyet nagy pontosságú kompozit *ab initio* energiapontokra illesztettünk. Ezt a PES-t felhasználva kvázi-klasszikus trajektória szimulációkat végeztünk a $F^- + PH_2Cl$ reakció dinamikájának vizsgálatához széles ütközési energia tartományban. A $F^- + PH_2Cl$ reakciónak két fő reakcióútja a bimolekuláris nukleofil szubsztitúció (S_N2), amely során $Cl^- + PH_2F$ termékek keletkeznek, illetve a proton-transzfer reakció, amely $HF + PHCl^-$ termékekhez vezet. A több mint fél millió trajektória elemzése során követtük az energia eloszlását a fenti reakcióutak során, kiszámítottuk a termékek szórási szögeloszlását, amelyből a reakciók mechanizmusára következtettünk, illetve az S_N2 reakció során megvizsgáltuk a termékek reaktánsokhoz viszonyított konfigurációját, valamint a konfiguráció-vizsgálatot a nemreaktív trajektóriák esetében is elvégeztük.

A kapott eredményeket összehasonlítottuk a szén és nitrogén centrumon lejátszódó hasonló reakciókkal, amelyeket csoportunkban már korábban részletesen vizsgáltak. A $F^- + PH_2Cl$ reakció energetikája nagyban eltér, mind a C, mind a N-centrumú reakciókétől (például az utóbbi esetekben ismert Walden-inverziós átmeneti állapot foszfor centrumon egy stabil komplex), és míg a C-centrumon megszokott S_N2 sztereoselektivitás a N-centrumon szinte teljesen eltűnik az ún. multiinverziós reakciómechanizmus miatt, addig a P centrumon kis ütközési energiákon majdnem visszaáll, de nagyobb energiákon is kb. 20/80 retenció/inverzió arányt figyelhetünk meg. A $F^- + NH_2Cl$ reakcióval ellentétben P-centrum esetén sem a reaktáns, sem a termék nem invertálódik meg (vagy csak elhanyagolható valószínűséggel), ugyanis ebben ez esetben lényegesen nagyobbak az öninverziós gátak. C-centrum esetén mindez a központi atomhoz kapcsolódó ligandumok száma miatt nem lehetséges.

Lézeres mikrofabrikációs rendszer pásztázási pontosságának javítása előrecsatolt irányítással

Iványi Tamás Gergely

SZTE TTIK

SZBK Biofizikai Intézet Biofotonika és Biomikrofluidika Kutatócsoport

ivanyi.tamas.gergely@stud.u-szeged.hu

A kétfotonos polimerizáció egy nemlineáris fény-anyag kölcsönhatáson alapuló lézeres mikrofabrikációs eljárás, amellyel mikrométeres pontossággal, akár a diffrakciós limit alatti felbontással készíthetők tetszőleges alakú háromdimenziós struktúrák. Az eljárás lehetővé teszi funkcionális mikrostruktúrák, mint fénnel hajtott mikrogépek, mikrofluidikai csatornák vagy épp biokompatibilis anyagokból készült háromdimenziós struktúrák készítését. A polimerizációs rendszer egy femtoszekundumos impulzus lézerből, a nyalábot a fotopolimerbe fókuszáló optikai rendszerből és egy háromdimenziós pozicionáló rendszerből áll. Az általam vizsgált rendszerben az utóbbi szerepét egy piezoelektromos háromtengelyű lineáris aktuátor látja el. Ezen piezoelektromos aktuátor statikus pozicionálási pontossága néhány nanométer, pásztázás közben azonban már nem képes ilyen pontossággal követni a kívánt útvonalat, a sebesség növelésével egyre inkább eltér attól. Ennek következtében az elkészített háromdimenziós struktúrák egyes részei lekerékítettek lehetnek, valamint a nagyon nagy sebességek esetén már a struktúra térbeli kiterjedése is jelentősen kisebb lehet a kívántnál. Ugyanakkor kívánatos cél a nagyobb pásztázási sebességek alkalmazása, elsősorban a mikrostruktúrák elkészítési idejének csökkentése végett, továbbá a pásztázási sebességgel a polimerizált struktúrák egyes szerkezeti tulajdonságai is hangolhatóak.

Munkám során egy kétfotonos polimerizáló rendszer nanopozicionáló mozgóelemének pásztázás közben bekövetkező modellkövetési problémáját javítottam előrecsatolt irányítás alkalmazásával. Ennek részeként elkészítettem az előkompenzációt elvégző MATLAB és a polimerizációt vezérlő LABVIEW szoftvereket. A pásztázás minőségét a piezo-transzlátor tényleges mozgásának felvételével és fotopolimer struktúrák készítésével is teszteltem.

A népies modern építészeti irányzat Hajdúnánáson

Barna Anita

DE BTK Néprajzi Tanszék Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

barnanita97@gmail.com

A lakáskörülmények javítására, átalakítására irányuló törekvések a 20. század elejétől foglalkoztatták az építészeket. A második világháború után a vidéki szegénységet és a rossz lakáskörülmények problémáinak megoldását többek között a hagyományos építészeti mintákból kiindulva, a parasztházak modernizálásával képzelték el. E felfogás jegyében alakult ki az 1930-as és 1960-as évek között jellemző, népies modernnek nevezett építészeti irányzat, melynek Hajdúnánáson tapasztalt folyamatait vizsgálom.

A népies modern lakóházak kutatását elsősorban levéltári forrásokon keresztül, a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Hajdúböszörményi Fióklevéltárában található Hajdúnánás J. J. Városi Tanács VB. Ipari és Műszaki Osztályának iktatott iratai között található építési tervdokumentációk vizsgálatával végeztem. A levéltári kutatást az építetőkkel készített interjúkkal egészítem ki. Az 1957-től áttekintett építési tervdokumentációk alapján elmondható, hogy a népies, majd idővel inkább vidékies modernnek tekinthető irányzathoz kapcsolható lakóházak Hajdúnánáson túlnyomórészt az 1960-as évek közepéig épültek, de elvétve még az 1970-es években is készültek tervek e stílusban.

A kutatás során az újonnan, hagyományos formák felhasználásával létrehozott lakóépületek mellett a meglévő parasztházak átalakításának lépéseiről is képet kaptam. Eddigi megfigyeléseim alapján Dankó Imre meglátásaihoz hasonlóan úgy vélem, hogy a változások az 1950-es évek közepéig lassú folyamatként mutatkoztak, illetve kezdetben szerves módosulásnak is tekinthetők. Előadásomban a népi építészet elemein alapuló, de attól többé-kevésbé elrugaszkodó házformákat, a népi építészettől való eltérésük mértékét és jellemzőit mutatom be.

Hajdúnánás hagyományos településszerkezetének átalakulása

Kutasi Imre

DE BTK Néprajzi Tanszék

kutasiimre1@gmail.com

Hajdúnánás a 18–19. században egy belterületileg megosztott, szálláskertes település volt, ahol a lakóházak csoportját rendhagyó módon a parasztgazdaságok gazdasági telephelyei – a megszokottól eltérően – körülölelték. A település e két része funkciójában és szerkezetében is nagyban különbözött egymástól. Míg az előbbi a templom körül zsúfoltan elhelyezkedő kerítetlen lakóházakból állt, addig utóbbit nagy méretű, egymástól elkerített gazdasági udvarok alkották, ahol különböző ólakban, fészerekben, aklokban végezték a paraszti munkálatokat. Itt teleltették ki az állatokat, tárolták a takarmányt, a tüzelőt, végezték a nyomtatást. Hajdúnánás e két részét egy mély árok is elkülönítette egymástól, a közlekedés csak a kapukon volt lehetséges. A későbbiekben különböző gazdasági, társadalmi változások eredményeképpen a város hagyományos szerkezete lassú átalakulásba kezdett, végül pedig teljesen megváltozott. Előadásom célja e folyamat ismertetése a fontosabb jelenségek bemutatásával, úgy, mint a kertiségekbe való kiköltözés, a kertosztások, a tanyásodás folyamata, valamint az 1920-as, és az 1945-ös házhelyosztások. A téma feltárásához levéltári forrásokat, kéziratot és nyomtatott térképeket, a helyi Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény adattári dokumentumait használom fel, kiegészítve a többalkalmas félig strukturált interjúk segítségével feltárt élő emlékezettel.

A változó örökség - Szentpéterszeg és Gáborján esetpéldája

Vadász Márton

DE BTK Néprajzi Tanszék

vadaszmarci@gmail.com

Hajdú-Bihar megye 1950-es megalakításakor több eltérő karakterű tájat vontak össze egy közigazgatási egységbe. Ez a sokszínűség tetten érhető a megye népi kultúrájának több területén is, ezért az 1979-es népi építészeti monográfiát is ebben a szellemben írták meg, több tájegységre bontva a megye építészetét. A bihari síkról szóló fejezetet Varga Gyula jegyzi, aki az 1960-as évektől kezdve 2004-ben bekövetkezett haláláig több évtizeden át dokumentálta a népi építészet emlékeit a térségben. Az általa készített, pontosan adatolt fotók jó lehetőséget biztosítottak arra, hogy több évtizedes távlatból visszatekintve, az általa bejárt helyszíneket újrakutatva megvizsgáljam, miként változott a térség épített öröksége. Kutatási terepként két egymás mellett fekvő települést – Szentpéterszeget és Gáborjánt – választottam. A Varga Gyula által készített felméréseket kiegészítik azok a dokumentációk, melyeket 1999-ben és 2000-ben készítettek műemlékvédelmi szakemberek és építészhallgatók, így nem csak néprajzos, hanem építész szemmel is rálátás nyílt arra, hogy mit tekintett a tudomány a népi építészeti örökség részének. A kutatás során a Tamáska Máté által kidolgozott örökséghelyzeti elemzést használtam, illetve a helyszínen fotódokumentációkat és spontán interjúkat készítettem. A munka során körvonalazódott egy karakteres eltérés a kutatói és a helyi örökségkép között: míg egyes épülettípusokat a néprajzos, építész szakma és a helybeliek egyaránt értéknek tekintettek, más épületek kapcsán markáns véleménykülönbségeket lehetett érzékelni, ami felvetheti a népi építészeti örökség meghatározásának újragondolását is a lokális közösségekben.

**Parázna boszorkányok, avagy a bűnök láncolata Bihar
vármegyében**

Kalmár Zsombor

DE BTK Történelmi Intézet

kalmar99zsombor@gmail.com

Jelen előadásomban egy még fiatal kutatás eddigi eredményeit, valamint további tervezett, lehetséges irányait szeretném bemutatni. A kutatásom egyik főfókuszpontja a boszorkányság és a paráznság összekapcsolódása. Az eddigi eredmények ugyan azt mutatják, hogy túlnyomó részben a paráznság és a prostitúció nem jelenik meg a boszorkányperekben. Viszont az eddig kapott számokat és minden olyan adatot, melyet bemutatok, minimum értékként kell kezelni, mivel a különböző adatbázisok áttekintése jelenleg is zajlik.

Munkám során az alábbi kérdésekre keresem a válaszokat:

1. Megjelenik-e a bűncelekmény halmozás a boszorkányperekben?
2. A boszorkányság és paráznság fogalma összekapcsolódik-e a mentális univerzumban és ha igen akkor milyen módon?
3. Milyen okai lehetnek annak, hogy a paráznság vádjai megjelennek a boszorkányperekben?
4. Valamint a boszorkányüldözések hátterében tényleg nagyobb katasztrófák (járványok, éhínségek, háborúk stb.) állnak vagy ezek katalizátorként működnek és más szociokognitív folyamatok állnak a háttérben?

Kutatásom kapcsán történeti antropológia, történeti néprajz, mentalitástörténet és a mikrotörténet vizsgálati módszereit, elméleteit érvényesítem, mivel az alapfeltevésem az, hogy a boszorkányperek társadalmi és főként pszichés okainak a megértéséhez lokális, regionális vizsgálatokra van szükség.

**Mozaikok a hortobágyi pásztorok bőrtárgykultúrájának
XXI. századi formáiból**

Porkoláb Benedek

DE BTK Néprajzi Tanszék

rakocziwinnettou@gmail.com, porkolabnepibormuves@gmail.com

Előadásomban a hortobágyi pásztorok bőrtárgykultúrájával és annak napjainkban megjelenő formáival foglalkozok. A gyűjtésem helyszínének bemutatását követően felsorakoztatom azokat az archaikus bőrtárgyakat, melyeknek valamilyen formájával még találkozhatunk a Hortobágy területén élő, állattartással foglalkozó emberek eszközkészletében. Ezeknek az elkészítési folyamatait, a folyamatok szókinsét a terepen szerzett tapasztalataim, illetve szakmámban, – népi bőrművesként szerzett jártasságom alapján szeretném bemutatni, ezzel is alátámasztva az elméleti és tapasztalati úton szerzett ismeret összefonódásának fontosságát.

A greenwashing jelenségének vizsgálata a bioélelmiszerek magyar piacán

Lantos Angéla

SZTE GTK, Üzleti Tudományok Intézete

pvai6640@gmail.com

Napjainkban a társadalmi felelősségvállalás mind egyéni, mind nagyvállalati oldalról egyre fontosabb a fokozódó környezeti és szociális problémák előtérbe kerülésének okán. Ezzel párhuzamosan olyan fogyasztói trendek – köztük a bioélelmiszerek fogyasztása – megjelenését érhetjük tetten, amelyek egészség- és környezettudatos vásárlási magatartásra épülnek. A nagyvállalatok CSR-tevékenységeihez fűződő elvárásokkal azok a valóságban nem minden esetben tudnak lépést tartani, ezért társadalmi nyomásra félrevezető marketingkommunikációval, ún. greenwashinggal reagálnak. Előadásom célkitűzése ennek a jelenségnek a vizsgálata a bioélelmiszerek mint bizalmi termékek magyar piacán. Mivel az ilyen típusú túlzó kommunikáció az internet térnyerésével vált igazán égető problémává, a primer vizsgálatot online anonim kérdőíves megkérdezés segítségével végzem. Kutatási kérdésem: észlelnek-e a fogyasztók greenwashing típusú kommunikációt a magyar bioélelmiszerek piacán, és ha igen, az milyen hatással bír a tényleges vásárlásra? Ez alapján kutatásom felméri a bioélelmiszerek minősítésével kapcsolatos kétségeket, bizonytalansági tényezőket, a környezetvédelmi tudatosság szintjét, illetve a vásárlási hajlandóságot. Eredményeim ezáltal igyekeznek rámutatni egy komplex társadalmi probléma marketingkommunikációs aspektusaira, egyúttal lehetséges megoldási irányokat is kínálva a bioélelmiszerekkel foglalkozó vállalatok döntéshozói számára.

Átalakuló viszonyok, változó trendek – A fiatalok filmfogyasztása az újmédia korában

Csomán Sándor János

SZTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola, Vizuális Kultúra és Irodalomelmélet
Tanszék

sandor.csoman30@gmail.com

Az újmédia korában, a digitalizáció és a szinte hónapról-hónapra változó trendek folyamatosan formálják és definiálják újra a film kulturális helyiértékét. Ha a történelmi távlatokat nézzük, akkor a film születésétől (1895) kezdve folyamatos változásokon esett át: némafilmből hangos, fekete-fehérből-színes, a kétdimenziótól háromig, filmszalagra rögzítéstől a digitális moziig. A technológia változásával parallel módon a médium fogyasztási szokásai, státusza, az adott korban betöltött szerepe is fokozatosan átalakul, mely aspektusok aktívan formálják a fiatalok filmhez, illetve tágabb értelemben a mozgóképhez fűződő viszonyát.

A mozgóképfogyasztást meghatározó tendenciákból egyértelműen kiolvasható, hogy a film (illetve a mozi) – a magas kulturális pozíció megtartása mellett – fokozatosan veszít népszerűségéből, melyet a rövidebb videós tartalmak (közösségi médiafelületek), illetve a streaming-felületeken elérhető sorozatok csatornáznak be. A kutatás az alapvető statisztikák (Motion Picture Association Theme Report, International Union of Cinemas stb.) és a jelenség mögött húzódó elméleti keretek (befogadáselméletek, kultúrafogyasztáshoz tartozó modellek) ismertetése mellett hazai és nemzetközi case study-k eredményeit használva tárja fel a film újmédia korában betöltött funkcióját, illetve összefüggéseiben láttatja a fiatalok filmfogyasztási szokásait, a komplex, egymásra ható változások okait, illetve azokat a lehetséges irányvonalakat és trendeket, melyek meghatározhatják a film jövőjét.

Témavezetők: Dr. Tóth Zoltán János, Dr. Vigh Tibor

**A Netflix és az HBO dokumentumfilmjei, mint új
tudománykommunikációs eszközök hatásának vizsgálata
fiatalok körében**

Kobl Adrienn

SZTE BTK

kobl.gabriellaadrienn@gmail.com

A tudománykommunikáció kiemelt fontosságú a tudományszkepticizmus mérséklésében, amire a laposföldhívők megjelenése és a növekvő oltásellenesség is felhívja a figyelmet. A dokumentumfilmek kiváló eszközök ahhoz, hogy egy témát mindenki számára érthetővé tegyenek. Ezek a művek átkerültek a streaming oldalakra, ahol igen sikeresek. Ez szociológiai szempontból azért érdekes, mert ezeknek a platformoknak a jelenlegi felhasználói többségében a 18-29 éves korosztályba tartoznak. Célom, hogy áthidaljam a tudományos ismeretátadásban szereplő fogalmi zavart, illetve, hogy megvizsgáljam a tudománykommunikáció új színtereként megjelenő Netflix és HBO gyártotta dokumentumfilmek hatását a 18-29 éves korosztály tudomány és tudósok iránti attitűdjére. Továbbá vizsgálom a fiatal korosztály tudományszkepticizmussal kapcsolatos véleményét, attitűdjét, illetve e filmek tudományszkepticizmusra gyakorolt lehetséges hatását. Ennek magvalósítására online fókuszcsoportos interjúkat végeztem. A kutatás során nem találtam egységes keretrendszert, amit használni lehetne a tudománykommunikáció és társfogalmi lehatárolására. Ezért létrehoztam a tudományos ismeretátadás spektrum modelljét, amiben tisztázom ezeket a fogalmakat. Az interjú alanyok elmondták, hogy a modern szerkesztési és vágási technikák, valamint a storytelling miatt inkább az új típusú dokumentumfilmeket választják már a régi dokumentumfilmek elődök helyett. Az interjú alanyok szerint a tudósok és kutatók biztosságot sugároznak, de a hitelességüket a nem megfelelő kommunikációs csatorna és az ábrázolásmód csorbítja. Kiemelték, hogy az új típusú dokumentumfilmeknek preventív hatásuk van a tudományszkepticizmus kialakulásában, viszont a meggyőződéses tudományszkeptikusok attitűdjét már nem képesek befolyásolni. A streaming oldalak dokumentumfilmjei soha nem látott nézettséget tudnak elérni. Ez igen komoly potenciált rejt magában, hogy tartós pozitív attitűdváltoztató hatást érjünk el tudományos tartalmakkal kapcsolatban. Ez a hatás képes továbbá a tudományszkepticizmus terjedését is mérsékelni. E mellett fontosnak tartom felhívni a tudóstársadalom és a média figyelmét arra, hogy fektessenek komolyabb hangsúlyt ismeretterjesztő tevékenységre. A hatékonyabb és szervezettebb tudományos ismeretátadás elérésére azt javaslom, hogy jöjjön létre egy intézmény, ami ezt a területet szabályozza, keretrendszert alkot az idekapcsolódó fogalmaknak és hatékony stratégiát alakít ki számára.

Mi mellett döntenél: élet vagy szabadság? Értékek átértékelése az eutanázia problémahorizontján

Ruzsik Vivien

SZTE BTK Filozófia Tanszék

vruzsik@gmail.com

Emberként a legnagyobb hatalom, amivel rendelkezünk: a döntés szabadsága. Döntés afelől, hogyan irányítsuk életünket úgy, hogy az boldog, kiegyensúlyozott és élményekkel gazdag legyen. De hogyan mérlegeljünk akkor, ha – Spinoza terminológiájával élve – a conatus, azaz az életbenmaradási törekvésünk kerül veszélybe? Hiszen életünkben mégiscsak az élet a legfőbb érték, melyet éppen ezen döntési szabadságunkkal védünk. A jó és a rossz értékeit tehát a conatus szerint határozzuk meg, ezen értékek mentén mérlegelve lehetőségeinket pedig választunk: ami segíti az életbenmaradást, az jó, ami nem, az rossz. Egyszerűnek látszik a képlet: döntök, cselekvési szabadságom tudatában, úgy, hogy mindenkor az életemet védem.

A dolog mégsem ennyire egyszerű, ha élénk kerül az eutanázia problémaköre. Az eutanáziának általánosan negatív a megítélése. A kérdés persze az, hogy miért? Maga az eutanázia kifejezés a görög *ευθανασία* szóból ered, mely az 'eu' azaz 'jó', 'szép', 'kellemes' és a 'θανατος' vagyis 'halál' kifejezésekből tevődik össze. De mi változott a görögség eme „szép” halálfelfogása óta? Hogyan jutottunk a szókratészi konklúziótól, miszerint „a haláltól nem ésszerű félni”, egy, a halált zsigerből elutasító paradigmához?

Ahogy Heidegger fogalmaz „A halál, amennyiben „van”, lényegszerűen mindenkor az enyém.” A heideggeri koncepcióban a halálhoz való előrefutás csupán egyfajta megértő viszonyulás a „saját halálhoz”, tehát értelmezésének vajmi kevés köze van az eutanáziához. Mégis, ez a passzus valamelyest párhuzamba állítható a kérdéssel: ha megértem saját halálom – és azt, hogy ezen lételemetőségem után nincs semmi –, miért ne választhatnám az eutanázia kegyes megváltását döntési szabadságom tudatában, ha az élet szenvedéssé lett? Végso soron pedig elmélázhatunk a problémán, ugyan mi képvisel nagyobb értéket: az élet vagy a szabadság?

Értelmiség és középosztály problémája a két háború közötti magyar eszmetörténetben

Hunyadkürti Soma

ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola

soma.hunyadkurti@gmail.com

A magyar politikai gondolkodást a reformkor óta jelentősen befolyásolta a polgárosodás mint modernizációs stratégia kérdése, ennek részeként pedig kiemelten a középosztály és az értelmiség szerepének, viszonyának problémája, illetve az ebben rejlő társadalompolitikai kihívások. A magyar társadalmat 1918 és 1920 között ért megrázkódtatások eredményeként a Horthy-korszakban a kérdés újult erővel jelent meg a magyar politikai gondolkodás horizontján.

Bár a középosztály és az értelmiség viszonya mint eszmei probléma a két világháború közötti Magyarország szinte minden politikai áramlatában megjelent (konzervatívok, liberálisok, urbánusok, népiek, szociáldemokraták, a szélsőjobboldal különböző csoportjai), tervezett előadásomban mégsem a kiemelkedő szerzőkre és művekre kívánok összpontosítani, hanem a kérdésről való gondolkodásnak a korszakban elterjedt, a diskurzust alapjaiban meghatározó toposzaira. Utóbbiak közé tartozik a kulturális mintaadás-mintaformálás, a tehetségmentés és társadalmi mobilitás, a történeti kontinuitás („szervesség”, „tősgyökeresség” stb.) valamint „a dzsenti és a zsidó” problematikája. Ezek vizsgálata ugyanis – tehát a nem szövegközpontú, hanem diszkurzív és problémacentrikus megközelítés – elősegítheti a korszak változatos eszmei-politikai frontvonalainak megértését, a rivalizáló áramlatok mind alkalmi, mind pedig hosszútávú együttműködésének történeti magyarázatát a középosztály és az értelmiség viszonyáról való gondolkodás szerkezetének feltérképezésével.

Adalékok Révész Imre püspökké választásának történetéhez

Dezső Kinga Julianna

DE BTK Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

dezsokinga93@gmail.com

Ifj. Révész Imre a Tiszántúli Református Egyházkerület 53. püspöke volt, s 1938-1949 között töltötte be ezt a tisztséget, azonban családjának nem volt homo novusa, felmenői között három református püspököt tart számon a református egyháztörténet. Előadásomban arra igyekszem választ találni, hogy egyáltalán mit jelent református püspöknek lenni, milyen várakozás előzte meg Révész Imre püspökké választását, illetve hogy miért vonakodott elvállalni a tisztséget. A vizsgálathoz elsősorban a Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltárában található Révész-hagyaték dokumentumait hívtam segítségül. Ezekből vélhetően kiderül, hogy milyen várakozások előzték meg a kerület részéről Révész Imre jelölését, mindezt külön a sajtónyilvánosság, illetve a magánlevelek tükrében is. De nem csupán a kortárs véleményeket igyekszem górcső alá venni, hanem azt is, hogy maga Révész milyen pozíciót foglalt el a püspökválasztás egészét tekintve. Az előadás célja továbbá az is, hogy a választás egészen konkrét eseményeit is felvázolja, ezen túlmenően pedig rávilágítson azokra az elvi alapokra, amelyek a székfoglaló beszédéből világosan kitűnnek, s melyek alapján Révész Imre elkezdte püspöki működését.

„Minket egyszerre fosztottak meg a szellemi munkásságunktól és a fizikai megélhetésünktől. Az utóbbit talán kibírtuk volna. De a 'szón', amit belénkfojtottak – fuldokoltunk.” - Izraelita művészek megéléstörténetei a második világháború idejéből

Lőrincz Andrea

ELTE BTK Modern Magyarország Doktori Program
lorinczandrea940701@gmail.com

A modernkori történelemmel foglalkozó munkák meghatározó forráscsoportját az ego-dokumentumok alkotják, amelyek egyszerre képesek közvetíteni írójuk közéleti eseményekről alkotott percepcióját és az ezek kapcsán benne kialakuló érzelm- és gondolatvilágot. Megfelelő forráskritikával hiteles információkkal szolgálhatnak, azonban felhasználásukat befolyásolja szerzőjük személye és szándéka.

A Színészkamara 1939-es felállítása után a be nem jutó, a magyarországi színpadokról leparancsolt zsidó származású színészek és színésznők a vészorszakban a megélhetés más formái után nézve gyakran fordultak háború előtti és háborús megéléstörténeteiket egyaránt rögzítő emlékiratok kiadására. Munkáikat szerzői magánkiadásként értékesítve nem csak bevételhez juthattak, de közvetve közönségükkel is kapcsolatban maradhattak - ezúttal önmagukat alakítva tovább játszhattak. Előadásomban az 1939 és 1945 között, színművészek által íródott ego-dokumentumokat vizsgálom, amelyeknek egyaránt keresem össze- és széttartó pontjait. A kollektív és a pszichobiográfia egymást kiegészítő módszertanával dolgozva igyekszem megtalálni az egyéni életutak keresztt metszetét, kiemelve sajátosságait is. Elválaszthatóak-e a profitszerzés céljával kiszínezett történetek valós és nem valós elemei? Milyen egyéni megéléstörténetek bontakoztak ki a vallási, majd faji alapon szisztematikusan szankcionált csoport tagjai között? A vészorszak művészeinek megéléstörténetei nemsemelegesek, vagy a férfi és a női tapasztalatok jelentősen különböznek? Miben jelentett, jelenthetett mást korábban a széles nyilvánosság előtt élő, az üldöztetés éveit bújálkozó, bezárt művészként átélő háborút megelőző és a háborús éveket?

Kutatásomban zsidó származású színművészek emlékiratait veszem alapul, amelyeket kor- és pályatársak ego-dokumentumaiban található, rájuk vonatkozó hosszabb-rövidebb említésekkel egészítek ki. Az 1940-es évek színházi sajtója nem egy esetben tudósít a szerzők háború alatt megjelent műveiről (kivételes esetben recenzálva is azokat), de az írók életének alakulását, társadalomba való visszaszilleszkedésüket, vélt vagy valós kompenzációjukat is figyelemmel kíséri, így az elemzésbe a korszak szakmai és bulvársajtóját is bevonom. A háborús megéléstörténetek rögzítéséhez az újjáépítés és újraindulás időszakának igazolóbiztonsági eljárásai is hozzájárulnak, amelyek a közönség számára gyakran nem nyilvános információkkal egészítik ki az eseményeket.

A Magyar Nők Demokratikus Szövetségének szerepe a választási harcokban

Tóth Nikolett

ELTE BTK Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszék
tothnicole94@gmail.com

A koalíciós évek választási küzdelmeiről már számos történeti feldolgozás született, amelyben számos aspektusból vizsgálták meg ezen események jelentőségét. Jelen előadásomban egy új szempontból szeretnék betekintést adni erre az időszakra azáltal, hogy a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének (MNDSZ) szerepét elemzem a választásokban.

1944. novemberében megalakult az Antifasiszta Dolgozó Nők Szövetsége, majd új nevén Magyar Nők Demokratikus Szövetsége, mely a pártoktól való függetlenségét hirdette. Ezzel szemben a gyakorlatban és a köztudatban is egyre inkább a Magyar Kommunista Párt (MKP) leányszervezetének tekintették. A két intézmény között fennálló kapcsolatot jól meg lehet ragadni a választási harcokon keresztül. Az MKP tudatosan felhasználta a szervezetet a nők mozgósítására és befolyásolására annak érdekében, hogy rájuk szavazzanak. Az MNDSZ számos módszert dolgozott ki, hogy a „küldetését” teljesítse és a lehető legtöbb nőhöz eljusson, többek között egyéni és csoportos agitációt folytatott, illetve saját kiadványait és sajtóját, az *Asszonyokat* is a párt szolgálatába állította. Ezenfelül híres akcióit – hadifogollyszolgálat, egészségügyi vándorautó akció – is felhasználta a kommunisták népszerűsítésére és támogatására. Ennek az összetett folyamatnak a részletes elemzésére teszek kísérletet a levéltári forrásokon és a nőszövetség publikációin keresztül.

Nők a férfiak árnyékában. Magyar nők a politikai vezetésben a Kádár-korszakban

Pataki István

ELTE BTK Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszék, Történelemtudományi Doktori Iskola, Modernkori Magyarország Doktori Program

pataki.isti@gmail.com

A kommunista diktatúra időszakában a hatalom próbálta úgy beállítani, mintha ők valósították volna meg a nők egyenjogúsítását. A valóságban azonban a női jogok kiszélesítése javarészt még a totalitárius rendszer kiépítése előtt, a polgári demokrácia időszakában végbement. Ettől függetlenül a szocialista rendszerben kiemelt figyelmet szenteltek a nők egyenjogúsítására, amit Rákosi 1949-es celldömölki választási beszéde szerint akkorra már sikerült is elérni. A szocialisták nagy női egyenjogúsítása azonban kimerült egy-két hangzatos nőpolitikai jelszó skandalusában, néhány nő kiemelésében és kirakatba helyezésében, illetve a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének létrehozásában, melynek célja látszólag az volt, hogy platformot biztosítsanak a női politizálásnak, valójában azonban csak a párt politikáját propagálták a nők felé. A nemi egyenjogúsítás meg nem valósulását jól mutatja az is, hogy a nőket igyekeztek távol tartani a politikai döntéshozataltól és szinte csak a végrehajtásban adtak nekik szerepet. Mivel a Kádár-korszak megörökölte ezt az állapotot és látszólag nem is igyekeztek rajta változtatni, ezt jól szemlélteti a Kádár-korszak országos vezető párttestületeinek névsora is. Az előadásban az MSZMP országos vezetőtestületeinek nemi összetételét fogom elemezni, melynek során különös figyelmet fordítok a Politikai Bizottság női tagjainak bemutatására és a kiválasztódásuk körüli kérdések megválaszolására.

Az 1968-as Csehszlovákia elleni intervenció a magyar katonai felderítés szemszögéből

Csik Ádám Lajos

KRE Történelemtudományi Doktori Iskola

csikadam4@gmail.com

A felderítés mint tevékenység az 1968-as Csehszlovákia elleni bevonulás során, természetes módon, felértékelődött a magyar politikai és katonai vezetés számára. A Magyar Néphadsereg Vezérkar 2. Csoportfőnöksége (MNVK 2), amely a katonai hírszerzésért felelt, aktívan figyelemmel követte, hogy milyen események, változások mentek végbe Csehszlovákiában a bevonulást megelőző rövid időszak és 1968 ősze között. A célom az előadás során, hogy bemutassam, az MNVK 2 milyen információkat gyűjtött az eseményről. Itt maguk az információk a kulcsponthoz, és nem a megszerzésük körülményei, vagy az adatgyűjtés célja. Ebből következik, hogy a politikai és társadalmi helyzet, annak kiértékelése képezi az előadásom főbb szempontját Véleményem szerint önmagában is érdekes, hogy mely információkra összpontosítottak, dokumentáltak tömegesen, és mikről tettek csak említést vagy rövid összefoglalást csupán a jelentésekben. Ezen előadásom fő kérdése pedig az, hogy egy másik, a csehszlovák reformfolyamatokkal párhuzamosan reformokat folytató szocialista állam, miként értékeli a szomszédjában zajló átalakulásokat, azt követően pedig miként szemléli annak letörését, és annak visszafejlesztését.

AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-22-3-I-KRE-5 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti
Kiválóság Program

INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI
MINISZTERIUM

a Szegedi Tudományegyetem Eötvös Loránd Kollégiumának kiadványa

SZTE Eötvös Loránd Kollégium
6725 Szeged, Tisza Lajos krt. 103.
<http://www.eotvos.u-szeged-hu>

Szerkesztők: Szabó Adrienne, Virág Nándor
A kiadásért felel: Hunyadi Zsolt igazgató

Nyomda: JATE Press

ISBN 978-963-306-931-8